

ALGOLEJA

NÚM.6
ANY 2024

EDITORIAL

Benvinguts i benvingudes a la sisena edició de la nostra revista cultural, un espai que recull les activitats, reflexions i experiències viscudes al llarg d'aquest intens 2024. Com sempre, és un honor compartir amb tots vosaltres l'esforç que fem per mantindre viva la cultura, el territori i la nostra llengua.

Aquest any, però, ha estat marcat per moments difícils que han posat en perill allò que ens defineix com associació, i per tant, com a poble. El Govern valencià, amb la seua negativa a declarar l'Any Estellés en el centenari del nostre poeta més universal, ha ignorat un patrimoni cultural que ens representa a tots. Això no obstant, la plataforma *Cent d'Estellés* ha pres la iniciativa i, amb una implicació admirable, ha aconseguit que l'homenatge a Estellés es duguera a terme sense el suport de les institucions. També ens preocupa profundament la Llei de Llibertat Educativa, que suposa una amenaça per a l'ensenyament del valencià a les escoles i, en conseqüència, pel futur de la nostra llengua. Per últim, la gestió de la DANA del passat 29 d'octubre, que va deixar un rastre devastador a l'Horta Sud, ha evidenciat una falta de recursos i suport per part de les institucions, deixant moltes famílies en una situació desesperada.

Davant d'aquestes adversitats, hem volgut reafirmar el nostre compromís amb la cultura i la identitat valenciana, organitzant rutes, conferències, actes solidaris i homenatges que ens han permés seguir endavant amb la nostra tasca de difondre i protegir el nostre patrimoni. Cada activitat, cada trobada i cada article que conforma aquesta revista és fruit del treball personal i desinteressat de col·laboradors apassionats que ens aporten coneixements, experiències i, sobretot, esperança.

Un any més, volem destacar l'esforç i la dedicació de David Arcos, que amb la seua passió fa possible aquesta revista, així com agrair a tots aquells que han participat i col·laborat en les nostres iniciatives. Sense vosaltres, aquesta tasca no seria possible.

Us convidem a endinsar-vos en aquestes pàgines, a recordar amb nosaltres les activitats d'aquest curs i a reflexionar sobre tot allò que hem viscut junts. I, per descomptat, us animem a continuar participant en les pròximes propostes de l'Associació Cultural Algoleja. Només units podrem fer front als reptes que tenim per davant.

Cordialment,

Jose Luis Arcos Luz
President de l'Associació Cultural Algoleja.

Portada, disseny i maquetació:

David Arcos Dorado

Algoleja a la web:

<https://algoleja.wixsite.com/algoleja>

Instagram:

@associacio_cultural_algoleja

Facebook:

Associació Cultural - Algoleja

ELS NOSTRES PASSOS

1	LA HISTÒRIA A TRAVÉS DELS NOMS.
Alginet	17	20 ANYS DE FASHION ART.
València
3	CENTRE D'ART HORTENSIA HERRERO.
València	19	ESTELLÉS A L'ALBUFERA.
L'Albufera de València.
5	LLARGMETRATGE: LA MESTRA.
Alginet	21	CAMINS MÀGICS I SOBRENATURALS.
València
7	VICENT ANDRÉS ESTELLÉS, DE PAU ALABAJOS.
Alginet	23	RUTA AL PARATGE DE LA MURTA.
Alzira.
9	VISITA AL CENTRE CULTURAL BANCAIXA.
València	25	XV FESTA ESTELLÉS.
Alginet.
11	<i>RUTA ESTELLÉS A BURJASSOT.</i>
Burjassot.	27	MONESTIR DE SANT JERONI DE COTALBA.
Alfauir.
13	VERSOS ALS BALCONS
Alginet	29	VISITEM LES INSTALACIONS D'ÀPUNT.
Burjassot.
15	UN PASSEIG PEL RIU XÚQUER.
Riola.	31	MÚSICA I SOLIDARITAT PER RECONSTRUIR.
Alginet
		33	LA RUTA DELS RELLOTGES DE SOL.
Otos.

ELS NOSTRES COL·LABORADORS

35 DE LA MEMÒRIA A LA LEGITIMITAT D'UN POBLE: COL·LECCIÓ PERSONATGES I FETS D'ONDARA.

Jovi Lozano-Seser, periodista i escriptor.

41 RENÀIXER DE LES CENDRES I DEL FANG.

Vicent Flor- Sociòleg i escriptor. Ex-director de la institució Alfons el Magnànim.

43 LES DANES DES DE DINS.

Joan Puchalt i Sanchis – Albal, l'Horta-Sud, País Valencià.

45 LES OBRES COMPLETES: UN SIGNE DE NORMALITAT I MADURESA.

Josep Antoni Fluixà, mestre i escriptor.

49 SER POBLE.

Pau Alabajos, cantautor.

52 PER SER UNA BONA VALENCIANA O VALENCIÀ EL QUE HA DE SER ÉS...

Andreu Valor, cantautor.

53 ESCOPINYADES DE LLUNA.

Joan Olivares- Professor de matemàtiques i escriptor.

57 ALGINETINS AL MON.

Nuria Garcia Iranzo. Tècnica de projectes de desenvolupament comunitari a Lesbos, Grècia.

59 A CAU D'ORELLA.

Vicent Baldoví. Guanyador del XI Concurs de Poesia Vil·la d'Alginet Poeta Jaume Escrivà.

62 RECORDE.

Alba Fluixà Pelufo, artista plàstica, gestora cultural i poetessa.

63 EL NOM DE LA NOSTRA TERRA: PAÍS VALENCIÀ, ARA I SEMPRE!

Ferran Roig, mestre.

LA HISTÒRIA A TRAVÉS DELS NOMS

El passat 21 de gener, des de l'Associació Cultural Algoleja, vam organitzar un nou passeig cultural pel nostre poble amb l'objectiu d'explorar la seua història a través dels noms dels carrers del nucli antic. En aquesta edició, vam comptar amb la col·laboració del cronista oficial de la Vila d'Alginet, Rafael Bosch López, qui ens va dinamitzar la ruta i ens va ajudar a entendre com el pas del temps, els canvis polítics i els moments històrics han quedat reflectits en la toponímia del nostre municipi.

Vam començar el recorregut a la plaça del Mercat, un espai carregat de simbolisme que ha estat testimoni de nombrosos canvis històrics i socials. Al llarg dels segles, aquest espai ha tingut diverses denominacions, com la placeta Darrere del Castell o la placeta de les Malves, fins a arribar al nom actual, recuperat l'any 1979, que ret homenatge a la seua funció central dins de la vida quotidiana del poble. Amb el pas dels carrers, vam poder entendre com l'evolució històrica ha deixat empremta en les denominacions de molts altres espais significatius. El carrer de l'Arquebisbe Sanchis, per exemple, va ser en el seu origen un simple camí, fins que al segle XVIII va adoptar un nom relacionat amb la vida comercial del municipi, el carrer de la Carnisseria, i posteriorment es va batejar en honor a l'arquebisbe al segle XIX. Durant la República, va rebre el nom de carrer de Pi i Margall, però després de la Guerra Civil va recuperar la seua denominació tradicional. Aquesta evolució ens va servir per a reflexionar sobre com els noms dels carrers es converteixen en testimonis directes dels esdeveniments històrics que configuren una comunitat.

Altres carrers destacats que vam visitar van ser el carrer de Trullàs i el carrer de Sant Martí, que comparteixen un origen com a camins rurals en èpoques medievals, però que, amb l'arribada del desenvolupament urbà i els canvis polítics, van veure els seus noms modificats en diverses ocasions. No podíem deixar de parlar de la plaça de la Constitució, un altre exemple clar de com el context polític transforma els noms dels espais públics. Aquesta plaça, que en un principi era coneguda com a carrer Major, ha passat per denominacions com plaça de la República durant la II República o plaça de José Antonio Primo de Rivera en època franquista, fins a recuperar el nom actual l'any 1979, en homenatge a la Constitució democràtica de 1978.

Vam finalitzar el passeig parlant del carrer Major, que al segle XIII formava part del Camí Reial de València. Aquest carrer, que ha estat un dels més importants de la història del poble, ha estat dividit i rebatejat diverses vegades al llarg dels anys, però sempre ha conservat un paper central dins de la trama urbana d'Alginet.

Una vegada més, agraïm la participació de Rafael Bosch López, cronista de la Vila, per la seua passió i el seu compromís a l'hora de transmetre la història d'Alginet a tots nosaltres.

CENTRE D'ART HORTENSIA HERRERO

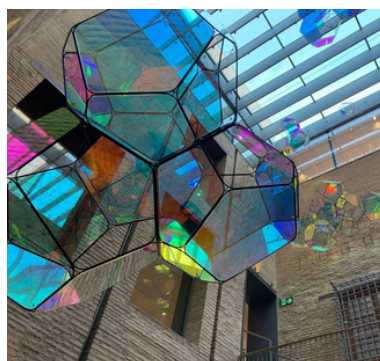
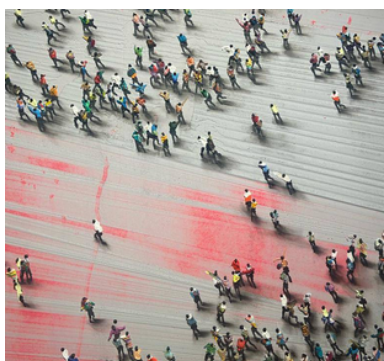
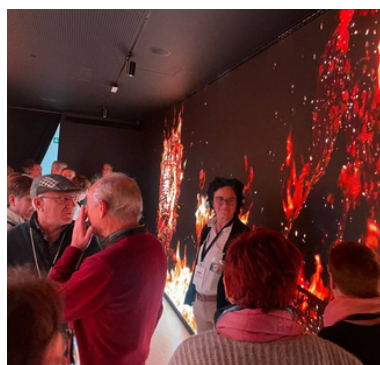
El diumenge 4 de febrer va marcar una jornada de descobriment per als membres privilegiats de l'Associació Cultural Algoleja, que tinguérem l'oportunitat exclusiva d'explorar el Centre d'Art Hortensia Herrero, una obra majestuosa que fusiona passat i present amb elegància i profunditat.

La primera parada va ser a l'antic Palau de Valeriola, un monument amb més de mil anys d'història que ha estat meticulosament restaurat durant cinc intensos anys. Aquesta impressionant estructura, que abans formava part de la *Balansiya* musulmana, ha ressorgit amb una nova vida. Entre les parets d'aquest palau, no només es guarda la història, sinó també un fragment autèntic del circ romà de *Valentia*, que serveix com a testimoni mut de les èpoques que han passat.

En el cor d'aquesta experiència enriquidora es troba la Fundació Hortensia Herrero, establida el 2012 amb la missió de fomentar l'interés, el coneixement i la sensibilitat per l'art i la cultura. Sota la liderança visionària d'Hortensia Herrero, la fundació s'ha convertit en un far cultural, il·luminant tres àrees fonamentals d'impacte:

- **Preservant el Patrimoni Històric:** La fundació restaura amb precisió elements artístics i arquitectònics, assegurant-se que cada pedra i cada obra d'art continuen contant les seues històries.
- **Dansa:** Amb una passió pel moviment, la fundació impulsa projectes de dansa que no només celebren l'expressió corporal, sinó que també enriqueixen la diversitat cultural de la Comunitat Valenciana.
- **Art Contemporani:** El Centre d'Art Hortensia Herrero és l'indret de la col·lecció privada de la mecenes, una eclèctica amalgama d'obres mestres d'artistes com Andreas Gursky, Anselm Kiefer, Georg Baselitz, Anish Kapoor i Mat Collishaw, per nomenar-ne alguns. Aquesta col·lecció no només és una exhibició d'art; és un diàleg continu amb la creativitat contemporània.

La visita al Centre d'Art Hortensia Herrero no va ser simplement un recorregut artístic, sinó una immersió en un relat profund que trenca les barreres del temps. Aquesta institució no només exposa l'art; narra una història que abraça tots els aspectes de la condició humana. Amb cada sala d'exposicions, amb cada detall restaurat, la fundació recorda als visitants la importància de connectar amb el passat per comprendre el present i imaginar el futur.

LLARGMETRATGE: *LA MESTRA*

El diumenge 25 de febrer, l'Associació Cultural Algoleja va oferir una experiència cinematogràfica única al Teatre Modern d'Alginet amb la projecció del llargmetratge documental *La Mestra*. Aquest projecte d'Ambra Llibres i Ambra Projectes Culturals, dirigit per Sergi Pitarch Garrido, va ser el centre d'una vetllada que va incloure un col·loqui amb el director després de la reproducció d'aquest.

La Mestra narra la commovedora història de Marifé, una mestra que va ser víctima de repressió per ensenyar en valencià durant els turbulents anys de la Transició espanyola. Nascuda el 1946 a la Font de la Figuera (Costera) i filla d'un guàrdia civil de Salamanca, Marifé va arribar a l'escola de Barx (Safor) quan tenia només vint-i-quatre anys. Allà, com a mestra jove, va decidir aprendre valencià per poder ensenyar als seus alumnes en la seua llengua materna. Aquesta decisió, tant natural com valenta, va tenir greus conseqüències i finalment va obligar-la a abandonar el poble. El documental retrata l'experiència pedagògica de Marifé entre els anys 1974 i 1982 a l'escola de Barx. En un poble de muntanya amb poc més de set-cents habitants, eminentment agrícola i rural, Marifé va bastir un projecte educatiu igualitari, integrador i en valencià. Va aplicar tècniques d'ensenyament innovadores i naturals que van deixar una empremta inesborrable entre els seus alumnes i col·legues. Tot i la seua dedicació i èxit pedagògic, la polèmica no va tardar a esclatar. Un editorial al diari *Las Provincias* i diversos articles acusaven Marifé de ser catalanista, soviètica i terrorista. Aquesta campanya de desprestigi va provocar que la virulència política del moment recaigués sobre ella i l'escola de Barx, forçant la seua marxa.

La història de Marifé ha estat difosa gràcies al llibre *La Mestra* de Víctor G. Labrado i, més recentment, a la cançó del grup Zoo amb el mateix nom. Enguany, la *Fundació Bromera per al Foment de la Lectura* li ha concedit un premi en reconeixement de la seua tasca. El documental compta amb la participació de figures reconegudes com l'escriptor i company de Marifé, Josep Piera; l'escriptor Marc Granell; Víctor G. Labrado, autor del llibre *La Mestra*; Carmen Agulló, professora en Història de l'Educació; i Adela Costa, mestra i activista. A més a més, hem de destacar la importància, com es veu a la pel·lícula, del ensenyament en la nostra llengua. Després de la projecció del documental, els assistents van tenir l'oportunitat de participar en un col·loqui amb el director Sergi Pitarch Garrido. Aquest espai de diàleg va permetre aprofundir en la realitat viscuda per Marifé i l'impacte del seu treball pedagògic.

La projecció de *La Mestra* al Teatre Modern d'Alginet va ser una oportunitat per conèixer una part significativa de la nostra història educativa i cultural. A més, continuarem intentant vertebrar les nostres activitats entorn el moviment associatiu del nostre poble, i part dels beneficis obtinguts mitjançant la reproducció d'aquest documental, foren destinats a l'associació de Familiars d'Alzheimer (AFA), amb els quals ja hem dut a terme diverses activitats benèfiques.

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS, DE PAU ALABAJOS

El passat 25 de març, la Casa del Regador d'Alginet va acollir un esdeveniment cultural molt especial: la presentació del llibre *Vicent Andrés Estellés* a càrrec del cantautor i escriptor Pau Alabajos. Aquesta obra, la primera biografia dedicada a la figura del poeta Vicent Andrés Estellés, ens ofereix un recorregut detallat i emotiu pel seu recorregut vital, coincidint amb el centenari del seu naixement.

Pau Alabajos ens acosta a la vida d'Estellés a través dels seus poemes més significatius, revelant-nos la seua faceta més humana. Coneixem el fill del forner de Burjassot, el periodista acomiadat per defensar les seues idees, i el poeta compromés amb les causes socials i la reconstrucció d'un país vençut. Estellés va ser una veu poderosa que es va alçar en defensa dels explotats, convertint-se en un emblema del moviment popular de la Nova Cançó.

La presentació va comptar amb la presència d'Urbà Lozano com a mestre de cerimònies, qui va aportar el seu enginy i coneixements per enriquir l'acte. Pau Alabajos va compartir anècdotes personals sobre la creació del llibre i va destacar la importància d'Estellés en la nostra història i cultura. A més, el públic va tenir l'oportunitat de gaudir d'algunes de les cançons del cantautor, que van posar el colofó perfecte a una tarda plena d'emocions.

Un moment destacat de la presentació va ser el reconeixement que Alabajos va fer al poble d'Alginet, agraint el capítol dedicat a aquesta localitat. El seu llegat poètic ha esdevingut una veu per a un poble que lluita per mantenir viva la seua identitat i la seua llengua. La presentació del llibre va ser una oportunitat per reflexionar sobre la importància de preservar la memòria d'aquells que, com Estellés, han contribuït de manera decisiva a la nostra cultura.

Volem expressar el nostre agraïment més sincer a Pau Alabajos per aquesta obra tan necessària i a Urbà Lozano per la seua brillant participació en l'acte. També agraïm a tots els assistents que van fer possible aquesta trobada cultural, demostrant una vegada més que la poesia i la música són pilars fonamentals de la nostra identitat.

Aquesta presentació forma part dels actes de celebració del centenari de Vicent Andrés Estellés que l'Associació Cultural Algoleja ha organitzat al llarg de l'any. Continuarem recordant i homenatjant la figura d'aquest gran poeta, amb l'esperança que el seu llegat continue inspirant futures generacions.

VISITA AL CENTRE CULTURAL BANCAIXA

El passat dimecres 27 de març, l'Associació Cultural Algoleja va organitzar una eixida al *Centre Cultural Bancaixa* per visitar l'exposició dedicada a Eduardo Arroyo, una de les figures més influents de l'art contemporani espanyol. Aquesta exposició, que va obrir les seues portes al públic el 23 de febrer, és una de les retrospectives més importants sobre l'artista internacional i la primera que es realitza a Espanya des de la seua mort el 2018.

L'exposició, comissariada per Marisa Oropesa, reuneix més de 80 obres que cobreixen més de cinquanta anys de trajectòria artística d'Eduardo Arroyo. Des de peces dels anys seixanta fins a la seua última obra, *El vaixell fantasma*, inspirada en *El holandés errante* de Richard Wagner, l'exposició ofereix una visió completa de l'evolució creativa d'Arroyo.

A través de pintures, escultures, dibuixos i collages, poguérem explorar les dues etapes creatives d'Arroyo: el seu període d'exili a París (1958-1976) i la seua obra posterior al retorn a Espanya després de la mort de Franco (1976-2018). Les obres exposades reflectien aspectes clau del seu estil, com la predilecció pels grans formats, la vivacitat de colors, la inclinació cap a la neofiguració i l'absència de profunditat espacial.

L'exposició incloïa obres emblemàtiques com *El cordero místico*, una interpretació personal del políptic dels germans van Eyck. Aquest conjunt expositiu ha estat possible gràcies a la col·laboració de destacades institucions com la *Galeria Marlborough*, la Col·lecció d'Art ABANCA, Col·leccions ICO Madrid, Col·lecció P. Arroyo, *Museu de Belles Arts de Bilbao*, IVAM, Museu d'Art Contemporani de Madrid, Museu d'Art Contemporani del País Basc ARTIUM, Fundació Azcona i diverses col·leccions particulars.

Les temàtiques presents en l'obra d'Arroyo són diverses, però sovint se centren en aspectes socials i polítics, especialment en els seus inicis. També exploren la literatura, el cinema, la història i la música. Les imatges icòniques dels seus treballs inclouen boxadors, escuraxemeneies, toreros, flamenques i mosques, totes elles carregades d'una forta càrrega crítica i irònica contra la dictadura franquista i la violència.

La proposta al Centre Cultural Bancaixa va ser una oportunitat per conèixer de prop l'obra d'Eduardo Arroyo, un artista compromés i innovador que ha deixat una empremta inesborrable en l'art contemporani espanyol. Els membres de l'Associació Cultural Algoleja vam gaudir d'una experiència enriquidora, aprofundint en la vida i obra d'un dels creadors més importants del nostre temps.

RUTA ESTELLÉS A BURJASSOT

El passat 14 d'abril, l'Associació Cultural Algoleja va organitzar una eixida a Burjassot per fer la Ruta Estellés, un recorregut literari que ens va permetre endinsar-nos en la vida i obra del poeta Vicent Andrés Estellés en l'aniversari del seu centenari. Aquesta visita va ser guiada per Isabel Anyó i Vicent Anyó, nets del poeta, qui ens van oferir una perspectiva íntima i detallada dels llocs més significatius en la vida d'Estellés.

La Ruta Estellés ens va portar per carrers i places de Burjassot, mostrant-nos una sèrie de llocs directament relacionats amb la vida del poeta. A cada parada del recorregut, Isabel i Vicent Anyó junt amb membres de l'Associació van recitar algunes de les poesies més emblemàtiques del seu avi, enriquint l'experiència amb anècdotes i històries personals que van ajudar a comprendre millor l'home darrere dels versos. Durant la ruta, vam visitar llocs com la casa natal d'Estellés, la plaça de l'Ajuntament i altres espais significatius que van marcar la seua vida i inspirar la seua obra. Cada lloc ens va oferir una nova perspectiva sobre la vida del poeta i la seua profunda connexió amb Burjassot.

A més, volem expressar el nostre profund agraïment a l'Associació Cultural Bassot per la seua atenció i col·laboració en aquesta activitat, ja que ens van oferir un dinar ben apetitós a les seues instal·lacions. La seua dedicació i suport han estat fonamentals per a l'èxit d'aquesta eixida. Ens complau saber que podem comptar amb ells per a futures col·laboracions i activitats culturals.

Aquesta jornada no només va ser una oportunitat per conèixer millor la figura de Vicent Andrés Estellés, sinó també per compartir un moment de comunitat i cultura amb els membres de la nostra Associació. Les lectures de poesia, les històries familiars i els llocs visitats van crear una experiència rica i emotiva que recordarem durant molt de temps.

Amb activitats com aquesta, l'Associació Cultural Algoleja reafirma el seu compromís amb la promoció de la cultura i la literatura en valencià. Continuarem treballant per oferir als nostres membres experiències enriquidores que ens permeten descobrir i valorar el nostre patrimoni cultural.

En conclusió, la Ruta Estellés va ser una experiència excepcional que va unir poesia, història i comunitat, reafirmant el nostre desig de continuar promovent la cultura i el coneixement entre els nostres membres. Esperem amb il·lusió les pròximes activitats que ens permetran continuar descobrint i compartint la riquesa del nostre patrimoni literari.

VERSOS ALS BALCONS

L'Associació Cultural Algoleja, sempre compromesa amb la promoció de la cultura i la literatura valenciana, va llançar una iniciativa emotiva i innovadora per continuar celebrant l'aniversari de Vicent Andrés Estellés: *Versos als balcons*. Aquesta idea va ser proposada per la nostra companya i membre activa Sílvia Fuster, amb l'objectiu de compartir amb els veïns i veïnes d'Alginet els poemes i versos més significatius del poeta.

Versos als balcons va convidar els habitants d'Alginet a penjar als seus balcons versos i poemes de Vicent Andrés Estellés, creant així un recorregut poètic a través dels carrers del poble. Al voltant de 50 veïns i veïnes es van unir a aquesta iniciativa, decorant les seues façanes amb fragments de l'obra del poeta. Aquesta acció va convertir Alginet en una autèntica galeria d'art a l'aire lliure, plena de paraules i emocions que recordaven el llegat d'Estellés.

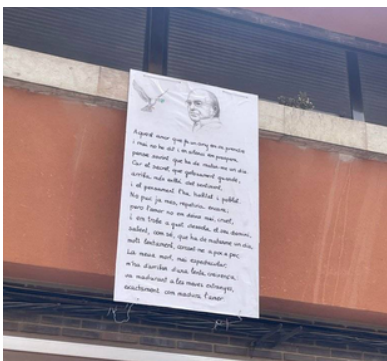
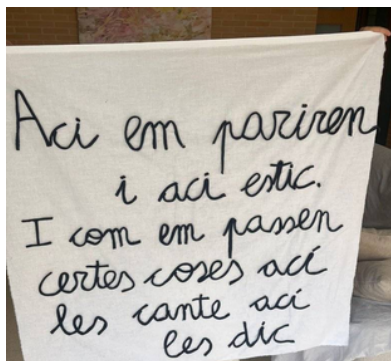
Com a part de la iniciativa, l'artista local Júlia Bosch va crear un espectacular mural al voltant del Mercat Municipal. Aquest mural, inspirat en els versos d'Estellés, va servir com a punt de trobada i referència visual per a tots aquells que van voler participar en les passejades culturals organitzades durant la setmana.

Des de l'Associació Cultural Algoleja, vam organitzar diverses activitats per celebrar aquesta iniciativa. La programació incloïa dues passejades culturals:

- Una passejada vespertina pels carrers: Plaça Enric Valor, València des del número 70, carrer Hort de Feliu, Salvador Guardiola, Almussafes, Picassent, D. Juan de Àustria, Miguel de Unamuno i Comare Maria Escribà. Aquesta ruta permeté als participants gaudir dels versos penjats als balcons, immersos en un entorn poètic.
- La gran passejada va començar davant de la porta de l'Ajuntament i va concloure al parc Vicent Andrés Estellés amb una ofrena floral. Aquest esdeveniment va ser una ocasió especial per reunir-nos com a comunitat i rendir homenatge a l'home que esdevingué la veu del nostre poble.

Des de l'Associació Cultural Algoleja, vam expressar el nostre més sincer agraïment per la increïble resposta a la iniciativa de penjar versos d'Estellés als balcons. Les fotografies van mostrar una meravellosa varietat de cartells, reflectint la diversitat i creativitat del nostre poble.

"Versos als balcons" no només va ser una forma de recordar el nostre estimat poeta, sinó també de fomentar la unió i la participació comunitària. Aquesta celebració va formar part del programa d'actes del centenari de Vicent Andrés Estellés que l'Associació Cultural Algoleja va organitzar al llarg de l'any.

UN PASSEIG PEL RIU XÚQUER

El passat 12 de maig, vam gaudir d'una jornada immersiva en la natura i la història del paisatge cultural del Xúquer. Acompanyats d'Eduard Gay, bibliotecari i dinamitzador de cultura de Polinyà, vam realitzar una ruta que ens va permetre descobrir la bellesa i la riquesa històrica de la zona. El punt de partida i arribada va ser l'Ajuntament, i des d'allí ens vam endinsar en un recorregut que va combinar el contacte amb la natura i el coneixement del patrimoni de la Ribera.

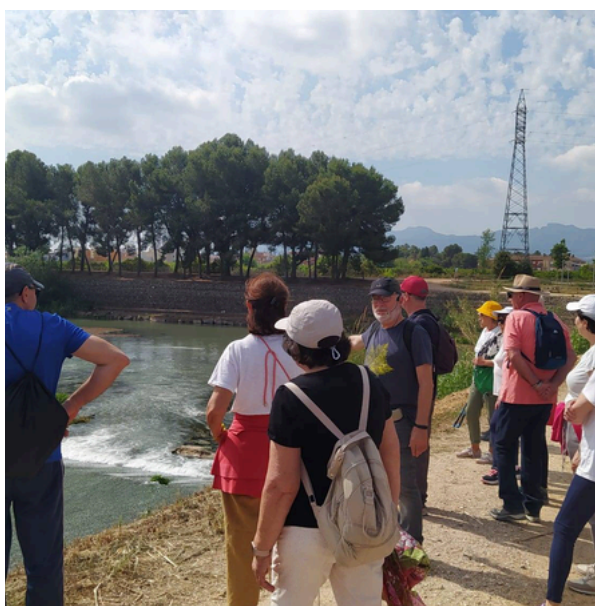
El passeig ens va portar a explorar el camí de la Mota, un recorregut tranquil i relaxant que ens va oferir l'oportunitat de desconnectar i gaudir de la serenor que aporta la natura. A través del camí, vam arribar a l'Assut de Riola, un dels punts clau del recorregut, on vam poder observar la importància d'aquest element com a part fonamental del sistema de regadiu tradicional.

Durant la ruta, vam travessar el pont de ferro, el més vell de la Ribera, un testimoni arquitectònic que ha suportat el pas del temps i les diverses riuades del Xúquer. Aquest pont és molt més que un simple pas entre dues Riberes; és un símbol de la resistència i adaptació humana a les condicions canviants del riu. Al llarg del camí, també vam parlar de la Séquia Major de la Vila i Honor de Corbera, un element essencial per entendre el sistema de regadiu d'una zona que històricament ha viscut en estreta relació amb el Xúquer. Aquest sistema, encara que hui en dia és en part obsolet, és una finestra oberta al passat agrícola de la regió.

Al llarg del recorregut, Eduard ens va oferir interessants explicacions sobre la importància del Xúquer com a frontera natural i vertebrador de la vida en els pobles que es troben al seu voltant. El riu, amb la seua força i els seus cicles canviants, ha estat històricament un element de connexió però també un desafiament per a les comunitats locals. Vam aprendre com el Xúquer ha condicionat la vida de la gent, tant en els bons moments com en els difícils, amb les seues riuades devastadores i la necessitat constant d'obres de contenció.

A través de les explicacions d'Eduard, vam reflexionar sobre les grans obres de contenció que s'han dut a terme al llarg de la història per mitigar l'impacte de les riuades del Xúquer. Aquests esforços han estat fonamentals per protegir les poblacions locals, però també han suposat una transformació significativa del paisatge fluvial. La ruta ens va permetre comprendre la tensió constant entre la necessitat de control humà i la força incontrolable del riu, anomenat el devastador.

Al remat, aquesta ruta pel paisatge cultural del Xúquer va ser molt més que un simple passeig. Ens va permetre connectar amb la natura i alhora aprofundir en la història d'un territori marcat per la interacció entre l'home i el riu. El Xúquer, amb la seua dualitat entre destrucció i font de vida, ens recorda constantment la importància d'aprendre a viure en harmonia amb el medi natural.

20 ANYS DE FASHION ART

El passat 20 de maig, vam tenir l'oportunitat de visitar al Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat (MUVIM), l'exposició *20 Anys de Fashion Art*, una mostra commovedora i sorprenent que celebra dues dècades d'intersecció entre la moda i l'art, presentada pels seus comissaris, Josep Lozano Pastor i Lluís Nadal. Aquesta visita ens va oferir una mirada profunda a la col·laboració entre el món de la moda i les arts plàstiques, gràcies al *Projecte Fashion Art*, que ha reunit més de 300 artistes de 46 nacionalitats al llarg dels seus vint anys d'existència.

L'exposició, que commemora el 20é aniversari del projecte, ens va permetre gaudir d'una àmplia gamma de creacions de gran envergadura. Els vestits presentats han estat dissenyats per Manuel Fernández, i posteriorment, pintats i transformats per artistes plàstics tant espanyols com internacionals, aportant cadascun la seua pròpia tècnica i estil. D'aquesta manera, la moda esdevé un suport tridimensional per a l'expressió artística.

MAIG

Els comissaris ens van guiar per la mostra, explicant-nos com la col·laboració entre artistes de disciplines tan diferents com la pintura, l'escultura i la moda ha donat lloc a obres úniques, on la creativitat i l'enginy es combinen per a crear un discurs visual fascinant. La varietat d'enfocaments i tècniques aplicades sobre les peces va permetre veure la moda des d'una perspectiva totalment nova, trencant les barreres convencionals entre disciplines.

Un dels aspectes més destacats d'aquesta iniciativa és la seua dimensió social. Al llarg de les dues dècades, el *Fashion Art Institute* ha desenvolupat una labor social crucial a través de tallers didàctics. Aquests tallers, relacionats amb l'art i la moda, tenen com a objectiu proporcionar noves eines d'inserció laboral a col·lectius en risc d'exclusió social, oferint una plataforma on l'art pot transformar vides. L'exposició reflecteix aquest compromís, unint la creació artística amb una responsabilitat social i mediambiental que aborda reptes globals com la sostenibilitat i la desigualtat.

El projecte no només és una expressió artística, sinó també una plataforma de conscienciació sobre les problemàtiques socials actuals, que inclou la lluita per un model de moda més sostenible i ètic. El diàleg que s'estableix entre les obres exposades no només tracta de bellesa i creativitat, sinó també de la realitat social del planeta i dels esforços necessaris per a un futur millor.

En definitiva, la visita a *20 Anys de Fashion Art* va ser una experiència enriquidora que ens va permetre descobrir una simbiosi extraordinària entre la moda i l'art plàstic, alhora que vam aprendre sobre la important labor social que es duu a terme des del *Fashion Art Institute*. Un passeig per la creativitat i el compromís social que, sens dubte, ens ha deixat una empremta inoblidable.

ESTELLÉS A L'ALBUFERA

El passat 15 de juny, l'Associació Cultural Algoleja va celebrar una vetlada inoblidable en homenatge a Vicent Andrés Estellés, coincidint amb l'any del seu centenari. Ens vam endinsar a la serenitat de l'Albufera amb un passeig en barca al capvespre, on la poesia i la natura es van fondre per regalar-nos una experiència màgica i íntima.

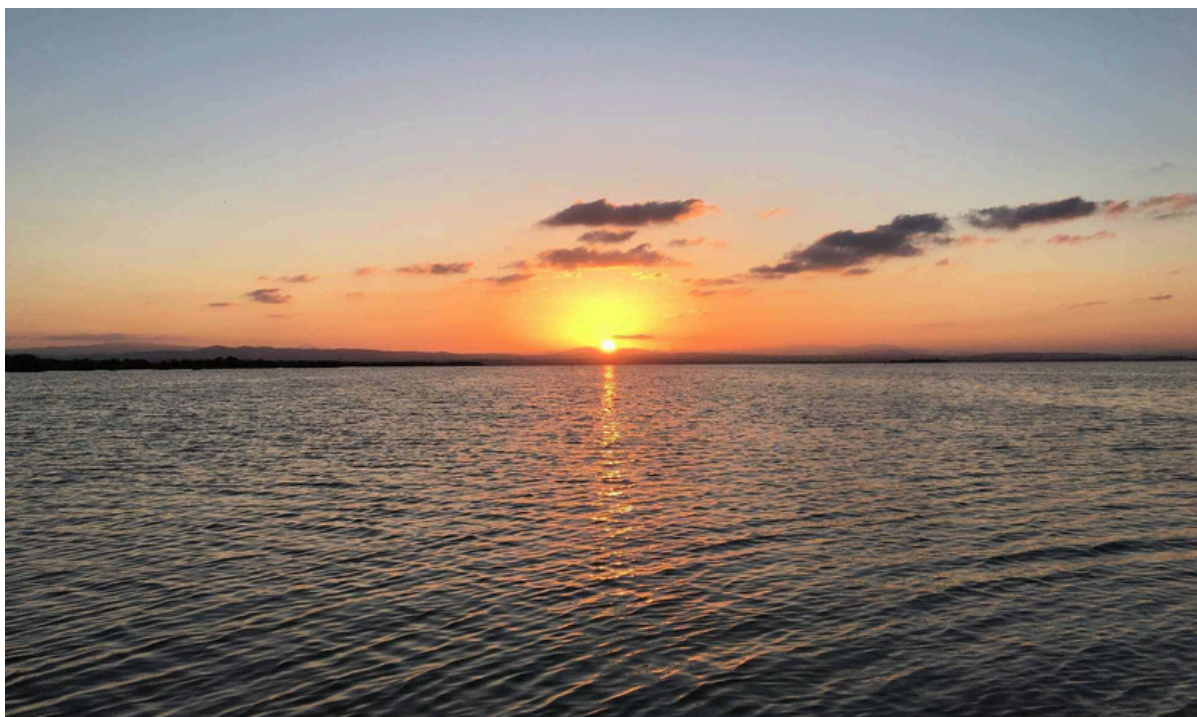
La bellesa de l'Albufera es va convertir en el marc perfecte per recitar els versos més emotius del poeta de Burjassot. La tranquil·litat de les aigües, acompanyada del so de les aus i la llum daurada del capvespre, va fer que els poemes cobraren vida d'una manera especial. Els versos d'Estellés van ressonar amb força, evocant el vincle profund entre les seues paraules i el paisatge valencià.

Durant el trajecte, a més de gaudir de la poesia, vam tenir l'oportunitat d'observar la diversitat d'aus que habiten aquest paratge singular. Espècies com el *ànec blauet*, la *garsa reial*, les *gavines* i el *morito comú* van ser protagonistes de la vetlada. En aquesta època de l'any, la temporada de cria és especialment activa, i vam poder veure zones d'anidació com la Mata del Fang, una de les reserves més grans de l'Albufera.

El recorregut també ens va permetre conèixer millor la història d'aquesta tradició tan arrelada. Les barques que vam utilitzar formen part del llegat del *Tío Pastilla*, una figura emblemàtica de l'Albufera, qui va dedicar tota la seua vida a la pesca, al cultiu de l'arròs i als passejos per aquestes aigües. La seua herència continua viva gràcies a les generacions posteriors, que mantenen aquesta tasca amb dedicació i amor pel territori.

Aquest homenatge a Estellés, envoltat de natura, cultura i companyonia, ens va permetre reconnectar amb el nostre patrimoni poètic i natural. La màgia de llegir els seus poemes en un espai tan especial com l'Albufera va fer que la vetlada fos única.

Des de l'Associació Cultural Algoleja, volem expressar el nostre agraïment a totes les persones que ens van acompanyar en aquest passeig ple de poesia, història i natura. Aquesta experiència ens reafirma la importància de mantenir viu l'esperit d'Estellés i de continuar gaudint de les riqueses culturals i naturals que ens envolten.

CAMINS MÀGICS I SOBRENATURALS

El passat 10 de juliol, vam posar punt final al curs abans de les vacances d'estiu amb una activitat molt especial i carregada d'intriga. De la mà dels nostres amics de CaminArt València, ens endinsàrem en la Ruta dels Camins Màgics i Sobrenaturals, un viatge apassionant pels racons més enigmàtics i esgarrifosos de la ciutat, que ens va transportar als segles XV i XVII, una època marcada per les supersticions, els misteris i la por al desconegut.

La València medieval era un lloc on el sobrenatural estava sempre present. A través del guia expert dels membres de CaminArt, vam explorar una societat profundament influenciada per les creences bruixes, fetilleres, curanderos, nigromants i astròlegs, protagonistes d'una època en què els fenòmens inexplicables marcaven el dia a dia de les persones.

El context històric europeu de la cacera de bruixes es reflectia en l'espanyol, però amb matisos propis. Mentre que en altres països moltes persones morien sense pietat cremades a la foguera, a València les acusacions se centraven sovint en l'ús de metzines i pràctiques fetilleres, delictes molt associats als conflictes locals més que a grans persecucions.

Durant el recorregut, vam visitar alguns dels llocs més misteriosos de València, escenaris de llegendes que encara perviuen en la memòria popular. Passejàrem pels exteriors de cases on es diu que es poden sentir murmuris, crits i sorolls inexplicables quan cau la nit, edificis impregnats d'històries de fantasmes i esperits malignes.

Aquests racons ens van permetre descobrir un vessant poc conegut de la ciutat, ple d'històries que ens van fer reviure l'ambient opressiu i supersticions d'aquells segles, on la màgia i el sobrenatural eren part de la realitat quotidiana.

La ruta també ens va mostrar com, més enllà de les pors i supersticions, València era un espai d'influència cultural i de pràctiques relacionades amb la medicina, la màgia i fins i tot la ciència. Descobrírem com la Inquisició, tot i la seua repressió, permetia una certa peculiaritat en els crims de bruixeria al nostre territori, molt més enfocats en la denúncia de «fetilleres» que en les clàssiques imatges de bruixes europees.

Aquesta activitat no només ens va aportar coneixement, sinó també moments únics de diversió i companyonia entre tots els participants. Passejar pels carrers de València, descobrir els seus secrets i connectar amb el passat ens va oferir una manera única de tancar aquest curs.

Des de l'Associació, volem agrair especialment als membres de CaminArt per la seua passió i excel·lent treball, així com a totes les persones que ens van acompanyar.

RUTA AL PARATGE DE LA MURTA

El passat 15 de setembre vam gaudir d'una ruta senderista al Paratge Natural Municipal de la Murta i la Casella, situat al sud-est del terme municipal d'Alzira. Aquesta eixida ens va permetre explorar un dels enclavaments més emblemàtics de la geografia valenciana, conegut pels seus elevats valors naturals, paisatgístics i culturals.

La Murta destaca per la seua flora rica i diversa, amb prop de 1.000 espècies de plantes fanerògames catalogades. Vam poder observar exemplars únics a la Comunitat Valenciana, com els matolls arborescents de llorer (*Laurus nobilis*), acompanyats de fleixos (*Fraxinus ornus*), arbocers (*Arbutus unedo*) i murtes (*Myrtus communis*), espècie que dona nom al paratge. Aquest entorn es caracteritza per un microclima privilegiat, amb temperatures suaus i un alt grau d'humitat que afavoreixen el desenvolupament d'un paisatge natural d'excel·lent bellesa.

El paisatge de la Murta combina abruptes serres, fèrtils valls i una intensa carstificació, amb nombrosos avencs i coves que contrasten amb la plana litoral i la vall del Xúquer. Des de punts elevats com el Cavall Bernat o la Creu del Cardenal, vam gaudir d'impressionants vistes sobre la Ribera Baixa i Alta.

A més del seu valor natural, el paratge disposa de un ric patrimoni cultural i històric. Durant la ruta, vam visitar les ruïnes del Monestir dels Jerònims de Nostra Senyora de la Murta, declarat Bé d'Interés Cultural, així com altres elements destacables:

- L'ermita rupestre del Mont Calvari.
- El Pont de Felip II.
- Les basses, fonts i l'aqüeducte.
- L'ermita de Santa Marta amb les seues pintures murals.
- L'aljub i l'antiga almàssera d'oli.
- El nevero, on es guardava la neu.

Aquest recorregut ens va permetre aprofundir en la història, la biodiversitat i la importància del paratge com a espai de connexió entre la natura i el patrimoni cultural. El Paratge Natural de la Murta i la Casella no només és un pulmó verd per a la Ribera, sinó també un testimoni de la relació harmoniosa entre l'ésser humà i l'entorn al llarg dels segles. Gràcies a tots els que vau participar en aquesta activitat i vau contribuir a fer d'aquesta experiència un moment inoblidable!

XV FESTA ESTELLÉS

El passat 4 d'octubre, l'Associació Cultural Algoleja va celebrar la XV Festa Estellés, un esdeveniment que, any rere any, es consolida com un dels actes més importants de l'entitat i que va acollir a més de 170 persones. Aquesta celebració, nascuda el 2010 gràcies a la iniciativa del seu fundador, Josep Lozano Lerma, és un homenatge al poeta Vicent Andrés Estellés, un dels més insignes del País Valencià. Enguany, amb motiu del centenari del seu naixement, la festa va adquirir un caràcter encara més especial. Inspirada en el *Burns Supper* escocès, Josep Lozano va idear aquesta trobada perquè els valencians pogueren commemorar la figura d'Estellés a través d'un sopar cultural i popular. Des d'aleshores, la Festa Estellés ha anat creixent en importància i participació, convertint-se en un punt de trobada per a la celebració de la poesia i la cultura valenciana.

L'acte va començar amb una mostra de la campanya *Versos als Balcons*, organitzada per l'Associació el passat mes de maig, que va donar visibilitat als versos del poeta a diversos indrets del poble. La primera part de l'esdeveniment va estar dinamitzada per l'alumnat del CEIP Blasco Ibáñez i CEIP Emilio Luna, que va recitar les *Cançons de Bressol* i poemes d'Estellés, omplint la plaça del Mercat d'emoció i tendresa. A continuació, els assistents van gaudir de la lectura dels poemes més emblemàtics del poeta per part dels convidats, destacant la força i la vigència de la seua obra. El Quadre de Balls d'Alginet va oferir una actuació vibrant, interpretant el Bolero de l'Alcúdia, una dansa que va posar en relleu el vincle entre la tradició valenciana i la poesia d'Estellés.

La vetlada va culminar amb l'actuació del cantautor Andreu Valor, que va presentar el seu disc *A Mamar, Tots els Versos!*, una obra que musicava 10+1 poemes d'Estellés. Aquest projecte, treballat amb cura durant mesos, és una selecció de textos del poeta que ressalten per la seua emoció, diversitat temàtica i profunditat conceptual. Nascut a Cocentaina l'any 1978, és un dels cantautors més destacats de la música valenciana contemporània. La seua trajectòria artística s'ha caracteritzat per la seua capacitat per combinar la poesia i la música amb un profund compromís social, cultural i lingüístic. Amb una veu càlida i unes melodies que connecten amb el públic, Valor ha esdevingut un referent del gènere de la cançó d'autor al País Valencià. La seua actuació va omplir l'ambient de música i poesia, creant un moment màgic per a tots els assistents.

Enguany, en què se celebra l'*Any Estellés*, la XV Festa Estellés ha servit com a recordatori del llegat literari d'un poeta que ha esdevingut la veu d'un poble. La participació activa dels veïns i veïnes, així com les diverses actuacions culturals, han fet d'aquesta edició una de les més memorables. Des de l'Associació Cultural Algoleja, volem agrair a tots els assistents, participants i organitzadors per fer possible aquesta nit tan especial, plena de poesia, música i tradició. Que la memòria d'Estellés continue inspirant-nos i unint-nos com a poble.

MONESTIR DE SANT JERONI DE COTALBA

El passat diumenge 20 d'octubre vam tenir l'oportunitat de visitar el Monestir de Sant Jeroni de Cotalba, situat al municipi d'Alfauir, a tan sols vuit quilòmetres de Gandia. La ruta va ser conduïda per Abel Barbastre, historiador i guia cultural que ens va transportar a través de més de sis-cents anys d'història, arquitectura i espiritualitat en un entorn natural privilegiat.

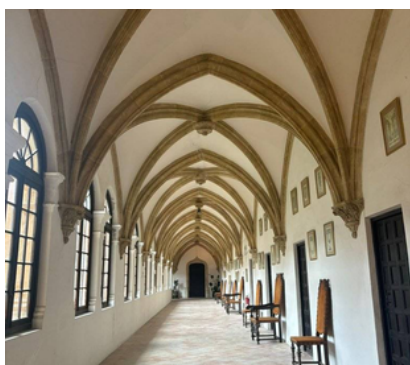
Fundat en 1388 per Alfons el Vell, duc de Gandia, el Monestir de Sant Jeroni de Cotalba és un dels cenobis més importants i millor conservats de la Comunitat Valenciana. Declarat Bé d'Interès Cultural (BIC) l'any 1994, és un autèntic testimoni de la història de la Corona d'Aragó i del Regne de València. El monestir destaca per la seua diversitat estilística, una mescla d'elements gòtics, mudèjars, barrocs i neoclàssics. Començà amb una estructura gòtica medieval que evolucionà entre els segles XVI i XVIII, esdevenint un dels centres espirituals i culturals més rellevants de l'època.

Durant la visita, vam recórrer els principals racons del monestir:

- La Torre Gòtica i el Pati dels Tarongers, que ens van donar la benvinguda amb el seu encant medieval.
- El Claustre Mudèjar, un exemple impressionant de l'arquitectura islàmica adaptada al cristianisme.
- L'Església i la Sala Capitular, on vam admirar la imatge de la Mare de Déu de la Salut.
- L'Almàssera, que alberga un fresc del pare Nicolau Borràs, deixeble de Joan de Joanes, que representa el Sagrat Sopar.
- Les Cavallerisses, el Trull i la Cuina dels Monjos, testimonis de la vida quotidiana al monestir.
- El Claustre Superior, amb escultures gòtiques policromades d'una bellesa extraordinària.
- La Porta dels Lleons i el Saló d'Armes, exemples de l'elegància arquitectònica de l'època.
- Els Jardins Romàntics i l'Aqüeducte Gòtic, que completen aquest impressionant conjunt.

El Monestir de Sant Jeroni va ser punt de trobada de figures històriques rellevants, com Ausiàs March, Joanot Martorell, la família Borja, sant Vicent Ferrer, Felip II i Felip III. A més, va esdevenir un espai cultural i espiritual de gran importància per a la cort del ducat de Gandia.

Visitar el Monestir de Sant Jeroni de Cotalba no és només conèixer un edifici emblemàtic, sinó també connectar amb la història, l'art i la natura. Va ser una jornada enriquidora que ens va permetre gaudir d'un entorn incomparable i d'un patrimoni que ha resistit el pas del temps. Agraïm a Abel per les seues explicacions detallades i apassionades, que ens van ajudar a comprendre millor la grandesa d'aquest monument històric. Sens dubte, una experiència inoblidable per a tots els participants.

VISITEM LES INSTAL·LACIONS D'ÀPUNT

El passat dilluns 28 d'octubre vam tenir l'oportunitat de visitar les instal·lacions de la Radiotelevisió Pública Valenciana (À Punt). Aquesta experiència única ens va permetre conèixer de primera mà el funcionament d'aquest important mitjà de comunicació. A més, ens va rebre el nostre amic Josep Lozano Pastor, qui ens va acompanyar en part d'aquest interessant recorregut.

La visita va començar amb una explicació detallada sobre com estan organitzades les instal·lacions. À Punt compta amb una infraestructura moderna i preparada per a afrontar la seua missió informativa i d'entreteniment. Entre els espais més destacats que vam veure, cal mencionar:

- La sala de redacció, un espai diàfan on treballen prop d'un centenar de professionals de manera coordinada i en un silenci que sorprén per la seua magnitud.
- Les sales de gravació radiofònica, situades estratègicament sobre els pavellons de gran dimensió que es fan servir per a les gravacions audiovisuals.

Ens van explicar com es desenvolupen les emissions en directe, com ara una *mascletà*, la Nit del Foc o un informatiu. El procés requereix un alt nivell de coordinació i una gran quantitat de professionals, el nombre dels quals varia segons la duració i la complexitat de l'esdeveniment. A la redacció, vam observar com els periodistes de les diferents seccions de notícies treballen en equip per a oferir una informació rigorosa i actualitzada. La sincronització entre els equips és fonamental per a garantir que cada emissió siga un èxit.

Un dels moments més impressionants de la visita va ser veure els enormes pavellons on es realitzen les gravacions de sèries i altres produccions audiovisuals. En aquestes instal·lacions es poden habilitar diversos platós al mateix temps, una mostra de la gran capacitat tècnica d'À Punt per a crear contingut de qualitat.

Aquesta visita va ser una experiència enriquidora i emocionant. Vam descobrir la complexitat i l'esforç que hi ha darrere de cada emissió d'À Punt, des de la coordinació dels redactors fins a les gravacions en els platós. Va ser també una oportunitat per a valorar el treball dels professionals que fan possible que tinguem un mitjà públic compromés amb la societat valenciana.

Agraïm a tot l'equip d'À Punt per la seua acollida i per fer d'aquesta jornada una experiència inoblidable.

MÚSICA I SOLIDARITAT PER RECONSTRUIR

El 29 d'octubre de 2024, una devastadora DANA (Depressió Aïllada en Nivells Alts) va colpejar amb força el País Valencià, deixant darrere seu un rastre de destrucció, desolació i necessitat d'ajuda urgent. Els efectes van ser devastadors tant per a les infraestructures com per a les persones, afectant greument la vida social, econòmica i cultural de nombrosos municipis valencians. Davant aquesta situació, l'Associació Cultural Algoleja va decidir organitzar un cicle de mini-concerts solidaris amb l'objectiu de recaptar fons per a ajudar diverses entitats i associacions afectades per aquesta catàstrofe. Aquesta iniciativa va convertir la música en una eina de solidaritat, unificant esforços per contribuir a la reconstrucció i al suport de les comunitats més perjudicades.

Els mini-concerts solidaris es van celebrar al Mercat Municipal d'Alginet durant els mesos de novembre i desembre de 2024, amb la participació altruista de diversos músics locals que van oferir el seu talent per una causa solidària. A continuació, els detalls de les actuacions:

- Primer Mini-Concert: 23 de novembre de 2024 (19:00 h). Els fons recaptats en aquesta primera nit es van destinar a les AFAS dels Centres Educatius Públics Emilio Luna i Blasco Ibáñez d'Alginet, amb l'objectiu de garantir recursos educatius per als més menuts.
- Segon Mini-Concert: 29 de novembre de 2024 (20:00 h). La segona jornada es va enfocar a ajudar a la Inter-APAs de Catarroja, que van patir greus dificultats per a continuar amb els seus projectes educatius i comunitaris després de la DANA.
- Tercer Mini-Concert: 27 de desembre de 2024 (19:30 h). El tercer concert va destinar els beneficis a l'Escola Infantil Municipal d'Alfafar – Ninos Porta Sud, per a contribuir a la reconstrucció i recuperació dels espais destinats als infants.

Amb una entrada-donatiu de només 5 euros, juntament amb les aportacions de la Fila 0, la iniciativa va aconseguir una gran participació, demostrant que la unió i la solidaritat són eines fonamentals per superar moments de dificultat.

Des de l'Associació Cultural Algoleja es vol agrair de tot cor a tots els músics: Amparo Vidal Navarro (violí), Pepe Llopis Espert (saxòfon), Jesús Sanfèlix Roig (trompeta), Jordi Simó Martín (percussió i marimba), Sandra Serena Seguí (acordió), Iván Arnandis Pla (acordió), Ana Sancho López (piano i cant), Vicent Botella Sánchez (violoncel), Irene Simbor Lozano (violoncel), Marc Chisbert Simó (violí), Xavi Terol Bayarri (viola), Anna Beferull Díaz (percussió) i José Lujan (saxo tenor) per la seua col·laboració desinteressada.

Ara més que mai, la solidaritat valenciana ha brillat amb força per fer front a les adversitats i començar a reconstruir el nostre futur.

LA RUTA DELS RELLOTGES DE SOL

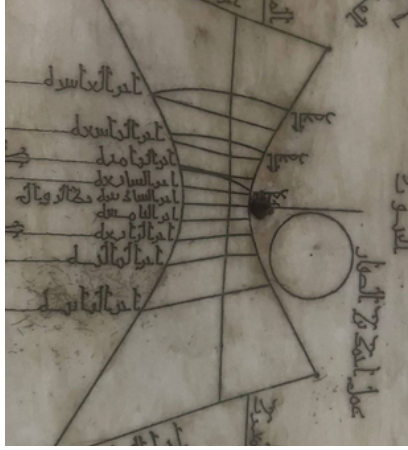
El passat 1 de desembre, des de l'Associació Cultural Algoleja, vam tenir l'oportunitat de visitar Otos, un encantador llogaret de la Vall d'Albaida situat a l'ombria de la serra del Benicadell. Aquesta vegada, el nostre objectiu era gaudir de la Ruta dels Relloctges de Sol, un museu a l'aire lliure que ens transporta a un món on el pas del temps es mesura d'una manera diferent: a través del sol i les ombres. La ruta va ser dinamitzada per Joan Olivares, un prestigiós escriptor valencià, llicenciat en Física Teòrica i professor de matemàtiques a l'IES Josep Segrelles d'Albaida. A més de ser un reconegut narrador, guanyador del premi Andròmina de narrativa el 2005, Olivares és també gnòmonista, és a dir, dissenyador i constructor de rellotges de sol.

La Ruta dels Relloctges de Sol d'Otos va nàixer l'any 2005 sota el nom *Otos, el poble dels rellotges de sol*. El projecte inicial comptava amb la creació de vuit rellotges solars, dissenyats per artistes valencians de gran prestigi nacional i internacional. Amb el pas del temps, el poble ha anat ampliant aquesta singular col·lecció, i avui en dia disposa de més de trenta rellotges distribuïts per tot el municipi. Cadascun d'ells és una obra d'art que combina ciència, tradició i estètica, convertint Otos en un referent turístic i cultural únic a la nostra terra.

Al llarg de la visita, Joan Olivares ens va oferir explicacions detallades sobre el funcionament i la tipologia dels rellotges solars. Ens va ensenyar que, malgrat la seua senzillesa aparent, els rellotges de sol són instruments que han estat utilitzats des de temps molt remots per mesurar el pas del temps amb gran precisió. Un rellotge solar es compon essencialment de dues parts: el gnòmon, que és l'element que projecta l'ombra, i el quadrant, la superfície on es marquen les hores. Segons la disposició del quadrant, vam aprendre que existeixen diferents tipus de rellotges solars, com els horitzontals, verticals, equatorials o analemàtics. També n'hi ha amb característiques més específiques, com aquells que indiquen hores babilòniques, itàliques o canòniques, i d'altres que fins i tot tenen calendaris solars incorporats. Ens vam sorprendre de la diversitat d'estils i la precisió d'aquests artefactes, que continuen fascinant tant pel seu valor històric com pel seu component artístic.

Durant el recorregut pels carrers d'Otos, vam gaudir d'una experiència visual i cultural única. Els rellotges, cadascun amb una història i un disseny singular, ens van fer reflexionar sobre la percepció del temps en èpoques passades i sobre com, avui en dia, encara podem trobar bellesa en la manera tradicional de mesurar-lo.

Per a nosaltres, com a membres de l'Associació Cultural Algoleja, aquesta visita va ser una experiència enriquidora que ens va permetre no sols descobrir el patrimoni cultural i científic d'Otos, sinó també valorar el treball de persones com Joan Olivares, que amb la seua passió i coneixements contribueixen a preservar i dinamitzar la nostra cultura.

DE LA MEMÒRIA A LA LEGITIMITAT D'UN POBLE: COL·LECCIÓ PERSONATGES I FETS D'ONDARA

Jovi Lozano-Seser, periodista i escriptor

"Allò que val és la consciència de no ser res si no s'és poble". Ho escrivia en forma de vers Vicent Andrés Estellés ara fa cinquanta-quatre anys dins del seu mític *Llibre de Meravelles*, una obra poètica valenciana fonamental que probablement no necessita introduccions addicionals. O potser, sí? Ens referim a un poeta que en l'any del seu centenari, en l'any precisament dels Cent d'Estellés 1924-2024, ha hagut de justificar novament (i no sé si des de la glòria literària on reposa li haurà vingut de gust redundar en la salmòdia) la seua vàlua i transcendència immortals, indiscutibles. Tant se val: col·lectius, entitats i personalitats de tot el País Valencià han tornat a corregir allò que l'apàtrida administració valenciana (ja siga botànica o selvàtica) s'entesta a validar de puntetes, a les fosques, com si fora un tèrbol i minúscul edicte del DOGV. Roda i volta, és la mateixa dinàmica de sempre. Que li ho diguen a Joan Fuster, pobre! Fa dos anys, en el centenari del gran assagista de Sueca, no calien noves bombes ni atemptats simbòlics en la seua tomba: de vegades, el més perillós dels atacs és la invisibilització conscient i sistemàtica per part de les altes institucions que haurien de vetllar, més que per la rotunditat dels mites, per la seua propagació. Per tant, ja se sap: d'aquelles noces, aquests confits...

Evocava un dels estellesians versos finals d'*Assumiràs la veu d'un poble* al principi d'aquest article a propòsit d'un fenomen absolutament valencià que podria alimentar mil i una tesis i congressos més sobre la sociologia i història del nostre poble, però que no és l'objecte dels següents paràgrafs. Per què ens costa tant als valencians bastir i nodrir una mitologia cultural i social pròpia? Per què ens manca tant de xovinisme al mateix temps que balafiem tant de coet, cartró, flors i altra artilleria litúrgica?

La motivació d'aquestes línies, lluny d'enfanger-se en l'àmbit del pessimisme nacional(ista), persegueix una altra raó, molt més lluminosa, com és la de fer rel·luir les iniciatives que treballen des de fa molt de temps per la vertebració identitària dels nostres pobles i figures. Ja siga en clau local o esbiaixadament singular, casos com la col·lecció *Personatges i fets d'Ondara*, amb vora dotze anys de singladura i activisme cultural, testimonien que hi ha moltes més pedres de les que crèiem sobrepasant el marge de la construcció cultural nacional.

Per entendre aquest projecte, cal retrocedir fins a 2012, quan el company Francesc Vicent Ortuño, geògraf, arquitecte i aleshores gerent de la Mancomunitat Cultural de la Marina Alta (MACMA) em parlà d'una proposta que el propi ideòleg tenia tan clara ja com visualitzada. Una col·lecció de llibres (monogràfics i estudis, al capdavant) per documentar i difondre la vàlua de totes aquelles personalitats i esdeveniments locals que han tingut repercussió dins del seu àmbit al llarg de la història. En aquest punt de la narració, caldria afegir un altre adjectiu en relació a l'artífex de la idea. Una dada que no he mencionat abans. I és que el senyor Ortuño, tal com aquest articulista que vos parla, és ondarenc; i aquest fet anodí, que no hauria de tindre cap valor extraordinari en primera instància, en aquest cas sí que el té ja que estem parlant d'una col·lecció local forjada des de tal pertinença amb l'objectiu de desafiar precisament el pes, de vegades castrant, de la localització quan és un fenomen local.

Deia l'artista islandesa Björk, sovint criticada per incloure cançons en islandés dins del seu repertori en anglés, que no es pot ser universal sense ser local. Aquesta motivació folk és just l'ànima d'una col·lecció de llibres que nasqué per legitimar des de la perspectiva local la importància de la detecció dels nostres mites per tal de salvaguardar-los dins la voràgine d'una postmodernitat amb tendència a desplaçar conceptes, substituir-los o fins i tot esborrar-los. No debades, el novembre de 2013 es presentaren els dos primers volums d'aquesta saga. Nascuts al bressol de l'Associació Cultural Ocell amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Ondara els treballs eren *Fent les Amèriques*, de Vicent Ortuño, un ampli estudi sobre els ondarencs que emigraren al nou continent pels volts de 1912-1920 i, d'altra banda, *D'Ondara a Broadway: L'excel·lència de Trini Reyes*, obra meua i alhora monogràfic sobre una de les ballarines de dansa espanyola més importants dels anys 50 als Estats Units, precisament de pares ondarencs.

Abans, però, un procés de documentació que permeté, entre d'altres coses, acostar-se a la gran Trini Reyes i capturar-ne, a més del llegat audiovisual, l'essència. Si més no, va ser a partir d'aquesta intervenció que l'humil biografia de la ballarina d'origen ondarenc, així com la temàtica dels valencians emigrats a l'Amèrica, assolí ressò general tenint en compte, tal com subratlla sempre l'ideòleg de la col·lecció, el paper matriu de l'orbera Teresa Morell i el seu neuràlgic *Valencians a Nova York* (Edicions 96, 2012), publicat també per Edicions 96: editorial elegant, professional i visionària sense la qual no s'entendria l'èxit d'aquesta sèrie de llibres a partir d'un disseny amanós, accessible, que fugí de la solemnitat dels grans formats per tal d'abraçar un àmbit més senzill i popular.

Aquest darrer adjectiu té molt a veure amb els interessos transversals d'una col·lecció que nasqué per transcendir a nivell públic allò que s'esbossava a les seues pàgines. De fet, deu anys després de la publicació d'aquests primers treballs, podem evidenciar-ne l'empremta en fets innegables. La temàtica de l'emigració als EEUU gaudeix a dia de hui de contundents treballs audiovisuals (*Del Montgó a Manhattan*, el gran documental de Juli Esteve, n'és la prova més fefaent) i figures com la de Trini Reyes no només han estat incorporades a l'imaginari ondarenc, sinó que han estat homenatjades amb el Premi Ocell o fins i tot amb el fet de donar nom a l'actual Centre Social del municipi. L'artista, que ens deixà a principis de 2024 als 94 anys és potser l'exemple més eficient del que es perseguia en origen per mitjà d'aquestes publicacions.

Paral·lelament, el tenor de Pamis Valerià Gil (Ondara, 1895-Nova York, 1942) i figura central del tercer volum *La Veu de Pamis a Amèrica*, publicat per Josep Doménech Part i Vicent Ortuño Ginestar l'any 2014, també acabà donant dom a l'Auditori d'Ondara el 2019, dins la iniciativa municipal que arrodonia la intencionalitat de visibilitzar aquestes imponents i en molts casos desconegudes biografies. És el cas del treball publicat el 2015 per Joan Miquel Almela sobre Valeriano Bosch (Ondara, 1853-València, 1931), un cap del servei militar que dona nom a un dels carrers més concorreguts del poble i al qual finalment vam aconseguir posar cara tot partint d'aquest quart llibre.

La biografia i obra de grans pintors locals també justificà el 2016 i el 2020 la publicació de dos monogràfics realitzats per Ortuño Ginestar. Per un costat, el treball dedicat a l'artista Miguel Vaquer Calumarte (Ondara, 1910-València, 1988) i, quatre anys després, l'obra dedicada a la nissaga dels Gil, amb l'estudi del catàleg religiós de Salvador Gil Femenia (Ondara 1887-València 1931) i el llegat posterior del seu fill, Salvador Gil Camarena (València 1915-1973). Al cap i a la fi, un dels incentius essencials d'aquest format editorial ha estat el de materialitzar la visió col·lectiva d'aquests personatges mitjançant els respectius treballs. És el cas del volum del professor ondarenc Carlos Torres en homenatge a la mestra Joaquina Gavilà (1876-1951): una històrica docent que plantà cara al franquisme amb la seua aposta per la renovació de l'ensenyament i l'empoderament de les dones dins l'liderari educatiu de l'època. Així mateix, tanquen la col·lecció *Francesc de Paula Sendra i Doménech. D'Ondara a Cantimpalos* (1871-1909) d'Angel Gil Hernando i Vicent Ortuño Ginestar, aproximació a la intensa biografia d'aquest jove capellà ondarenc, i *Els nostres inventors*, de 2022 i últim volum publicat fins ara a càrrec d'Ortuño Ginestar, amb un repàs als emprenedors i investigadors locals al llarg del passat segle XX.

En síntesi i després d'una dècada d'encadenar les baules d'aquesta heterogènia col·lecció, podem dir que el repte originari d'acostar els mites locals a la població per tal de crear-ne consciència col·lectiva s'ha vist acomplert amb escreix. I ja no només per l'èxit editorial i de vendes, sinó per superar, en interès i ressò, l'abast ondarenc de les publicacions. Heus ací un dels orgulls col·laterals que ha suposat contagiar a altres municipis la gènesi discursiva de la iniciativa per tal de subratllar com els mites locals són el bastiment de tota simbologia i construcció nacional. Al remat, no parlem de campanars singulars, sinó de la globalitat de campanars que repiquen a l'uníson en un mateix so. L'ànima del projecte era i continua sent la dignificació del localisme com a mosaic d'universalitat. Tornant a l'immens Estellés del principi i a l'assumpció de la veu que ens pertoca, encara tenim molts versos per entonar i moltes figures valencianes per descobrir. A Ondara i als pobles de totes les nostres comarques. No és un tema de focus, sinó d'autoestima. No és un treball de camp, sinó de voltar camp, país, a través.

LLIBRES PUBLICATS PER L'ASSOCIACIÓ CULTURAL OCELL:

- *FENT LES AMÈRIQUES (ONDARA, 1912-1920). L'emigració a Amèrica del nord a principi del segle XX* – Vicent Ortuño Ginestar – 2013
- *D'ONDARA A BROADWAY. L'excel·lència de Trini Reyes* – Jovi Lozano-Seser – 2013
- *VALERIÀ GIL (Ondara, 1895-Nova York, 1942). La Veu de Pamis a Amèrica* – Josep Doménech Part i Vicent Ortuño Ginestar – 2014
- *VALERIANO BOSCH (Ondara, 1853-València, 1931). Vida, obra i família d'un general al servei de l'administració militar* – Joan Miquel Almela Cots – 2015
- *LA RABOSETA DE PAMIS. Recuperant una rondalla tradicional* – Amàlia Pastor Granel – 2016
- *MIGUEL VAQUER CALUMARTE (Ondara, 1910-València, 1988). La descoberta d'un pintor ondarenc* – 2016
- *JOAQUINA GAVILÀ, LA MESTRA* – Carlos Torres Garcia – 2017
- *ONDARA EN NEGRE* – Ricard Llompart i Antoni Reig – 2018
- *FRANCESC DE PAULA SENDRA I DOMÉNECH. D'Ondara a Cantimpalos (1871-1909)* – Miguel Angel Gil Hernando i Vicent Ortuño Ginestar
- *PINTURA RELIGIOSA: LA NISSAGA DELS GIL* – Vicent Ortuño Ginestar – 2020
- *ELS NOSTRES INVENTORS. Ondara 1902 – 1975* – Vicent Ortuño Ginestar - 2022

RENÀIXER DE LES CENDRES I DEL FANG

Vicent Flor- Sociòleg i escriptor. Ex-director de la institució Alfons el Magnànim.

Més de dos-cents vint morts. En són molts. Massa. Ha sigut una tragèdia, terrible, que ha colpit la nostra existència per sempre més. Mentre escric aquestes línies, fa dos mesos exactament que més de dos-cents valencians perdien la vida, ofegats en plantes baixes i en garatges, o arrossegats pel corrent devastador fins on la dissort abandonara el cos, ja sense alè. A hores d'ara, encara tres persones es troben desaparegudes.

Una desgràcia d'aquesta magnitud, que costa de copsar, hauria de generar, sobretot, tristesa, abatiment, desesma, dolor... I, tanmateix, un dels dos principals sentiments que, com tants altres, he experimentat ha sigut ràbia, còlera, ira, indignació... perquè la majoria de les morts s'haurien pogut evitar. La catàstrofe hauria tingut conseqüències econòmiques semblants, però la humana, no. Si hagueren avisat abans, la gran part dels qui hui no poden alçar la veu, ho farien. Ja sé que hi ha gent que no fa cas dels avisos d'emergència i hauríem hagut de lamentar alguna o diverses víctimes mortals. Però no hauria sigut el mateix. De cap de les maneres. Només havien d'advertir a la població, enviar-los un maleït missatge recomanant-los no eixir amb el vehicle privat a carreteres, ubicar-se en habitatges alts, protegir-se. Tan sols això. Gràcies a la tecnologia, tenien un recurs decisiu a l'abast i no ho feren... a temps. El llançaren quan molta gent estava morint-se o potser ja escanyada.

I això és, sobretot, el que no puc perdonar al president Mazón. Em costa dir-li president, perquè és un representant indigne dels valencians. I és indigne no tan sols perquè en un moment decisiu no estigué a l'altura del càrrec, sinó perquè no ha tingut la mínima dignitat de reconèixer l'errada colossal, de demanar perdó i de dimitir. Això és el que faria un polític amb un mínim de dignitat i de moralitat. Però no, no ho farà. Es mantindrà en el càrrec fins que el deixaran. Carlos Mazón és un deixeble de l'escola d'Eduardo Zaplana, barruts i penques tots dos. És interessant, per a capir la baixesa del de Cartagena, llegir els dos llibres del periodista Francesc Arabí *Ciudadano Zaplana i Los tentáculos del truhan*. Són un monument a la poca vergonya. Una llàstima, per cert, ell que és de La Marina, que no els haja escrit en valencià.

Costa de creure que els valencians hem patit durant anys un govern amb un president com Zaplana i ara tinguem un altre de la mateixa corda... ètica. Així, Mazón, en lloc d'anar-se'n, s'ha dedicat a regalar contractes milionaris a empreses afins i implicades en el cas Gürtel. O, cosa que és el mateix, a intentar traure rèdit (supose que també personal) de la seua negligència criminal. I a mentir. De moment, duem quatre versions del dinar d'aquella jornada. Si més no, doncs, tres són falses. És inaudit. A un líder polític se li ha d'exigir exemplaritat. La de Mazón, però, és una exemplaritat negativa. Gràcies a gent com ell, el descrèdit de les institucions acreix. I és aleshores quan l'extrema dreta en cull els guanys. Els Mazón acaben per rebentar-ho tot, les vides humanes i, al capdavant, el sistema de drets i llibertats públiques. I, per això, cal fer-los fora com més prompte millor.

Deia que havia experimentat dos principals sentiments davant de la tragèdia. Ja n'he parlat d'un, de la ira. Ara escriuré de l'altre, de l'empatia. Quan divendres 1 de novembre, poc més de quaranta-huit hores de l'infortuni, la meua parella i jo anàrem a Catarroja a intentar ajudar, més anímicament que cap altra cosa, a l'editor Vicent Olmos i vam veure en directe a tanta gent, sobretot jove, ajudant al proïsme, armat amb pales, graneres, poals i aliments, vaig plorar. Sí, la riuada de solidaritat em va fer plorar. I em va fer creure, de nou, en la meua gent.

Ara mateix vinc de la tercera manifestació en menys de dos mesos en què s'exigeix la renúncia de Mazón al centre de València. Ha sigut una nova mobilització multitudinària, amb desenes de milers de persones exigint dignitat i reparació, com en la resta les concentracions en molts municipis del país, on s'ha canalitzat la ràbia i de la solidaritat. N'hi ha molta, de ràbia i de solidaritat.

I és aquesta ràbia i aquesta solidaritat la que em fa creure que, malgrat tot, el poble valencià renaixerà del fang, com ho ha fet en unes altres ocasions. Igualment que renaixem de les cendres, ho farem de la barrancada del 29 d'octubre de 2024... amb el record dels veïns que ja no estan amb nosaltres i de tots els que patiren. No els oblidarem. No els oblidarem mai, ni durant la *reconstrucció* ni després, ni a l'hora de parlar amb la gent ni a l'hora de votar, ni ara ni més endavant. O aquesta és la meua esperança.

LES DANES DES DE DINS

Joan Puchalt i Sanchis – Albal, l'Horta-Sud, País Valencià.

El diccionari de L'AVL, al seu Portal Termològic Valencià, ens diu que una DANA és “Una Depressió aïllada en nivells alts”. Com que el mot em sembla un neologisme encara que s'ha popularitzat i els seus efectes, malauradament, en aquesta última, ens han causat 222 morts i 4 desapareguts, així com nombrosíssims desperfectes de bens i personals de tot tipus, i endemés els culpables de tant de patiment hi romanen, encara, a pesar nostre, als seients de les Corts del País, i allò pitjor, al capdavant del Govern de la Generalitat Valenciana, particularment en la persona del molt “deshonorable” en Carlos Mazón Guixot, fent cas omís del crista i clamors de dots tipus, demanant la seua dimissió i la de tota la seua colla d'escolans de amén, els quals segueixen secundant els seus actes mentiders i ignominiosos.

Carlos Mazón Guixot s'ha convertit en el prototip d'un negligent de llibre, desocupant-se'n de la seua feina, totalment obligatòria, de protecció de persones i bens de valencianes i valencians, protagonitzant nombrosos actes de desconsideració general per les seues actuacions irreflexives, esdevenint un trapatroles; per altra banda havent entregat la gruixa de decisions que li corresponen, a les mans d'un tinent general retirat de l'exèrcit espanyol, en un acte que a molts ens sembla allò d'ofrenar noves glòries a Espanya. He de dir que personalment no li tinc ninguna tírria, ja que el tinent general Gan Pampols, ha vingut a dir confessant, que bona part dels morts i desapareguts en aquesta la maleïda DANA, s'haguessin estalviat el seu greu destí, mitjançant una gestió escrupolosa dels plans generals de protecció vigents llavors encara.

Fet el romanç inicial, només dir que havent passat un servidor, la barrancada del 1957, així com la pantanada de Tous del 20 octubre 1982, (en una jornada sencera llevant fang del poble de Gavarda), en lloc del mot DANA, m'agrada més nomenar barrancada, atenent els desastres històricament haguts a la meua comarca de l'Horta-Sud, venint-me a la memòria i sobtant-me la de la “Magra”, on la pobra dona se'n apujà a un paller i desaparegué en l'Albufera, segons les contalles dels meus ancestres.

El meu paisà d'Albal, l'historiador Francesc Martínez, en un seu treball del 29 de novembre proppassat, ens informava que n'estan documentades de més antigues de barrancades, com a Aldaia, quan el barranc de la Saleta causà les riuades de 1537, 1540, 1651, 1731, 1766 i 1776, segons el també historiador José Ramón Sanchis. El segle XX fou força prolífic en inundacions, la més destructiva la de 1957, la qual deixà 81 morts, assolant part de València i 22 pobles de l'Horta; i sempre a l'octubre, van tindre lloc, segons Martínez Sanchis, la de 1949, 1950, 1983, 1989 i 2000, essent aquesta última la d'efectes més devastadors especialment a Aldaia i Catarroja.

I hom davant d'aquest historial es pregunta, on eren el 29 d'octubre de 2024, els responsables de pal·liar els efectes de la barrancada?. Un amic meu ja finit va dir un dia que el buscaven per a fer un treball ja fa anys, tot el broma "Fent brossa per a la radio".

D'altra banda i pels molts motius, un servidor acostuma a bolcar als papers les seues impressions sobre els diversos temes que escomet, i aquets per trements i transcendents, ho són, i heus ací que vos ho conte en primera persona:

El 29 d'octubre, des de el setè d'un edifici de huit plantes a l'Avinguda de Corts Valencianes d'Albal, el meu poble de tota la vida, el qual habitem la meua dona i jo, alertat per un soroll, aguaití per la finestra hi veient com nombrosos veïnes i veïns desallotjaven el carrer perquè baixava aigua i fang, en el què semblava una barrancada, sense ningun avís previ de cap altra classe, enduent-se'n els seus vehicles. Abans sense dilació i en evitació de danys, vaig dur el meu cotxe a la part alta del poble, a l'estalvi de la riuada.

L'assumpte no va acabar així necessàriament, sinó que tornant al meu habitatge, amb intenció de girar un cantó que em condueix a ma casa, vaig desistir, doncs amb l'aigua pels genolls, contenidors i els primers cotxes surant m'impedien tornar enrere; aleshores des d'un primer pis, tot just al meu costat, vaig sentir veus comminant-ne a no fer-ho, oferint-me el seu domicili tot amb l'esperança que abaixés l'aigua, que ho feu, si fa no fa, després del voltant de tres hores. El gest de les persones acollidores en va commoure, perquè fins i tot en convidaren a sopar, un gest generós i meravellós i hospitalari de primer ordre.

Acabe amigues i amics, perquè soc encès en flama, demanant la dimissió no només de Mazón i companyia, perquè com se sovinteja de dir (matant-los no paguen), amb un poema de Vicent Andrés Estellés, qual li'l dedicà llavors fa anys a la patida Catarroja, tot esperant que d'una vegada per sempre posen remei els que ens manen, a fer allò que cal i estan obligats, com és resguardar al màxim les nostres vides i les nostres pertinences.

CATARROJA:

No hi havia permís encara, però la sala estava plena. Hi havia d'actuar Ovidi; abans, jo llegiria uns versos. No arribava el permís encara. Algú, que brandava un paper, em va dir de lluny: el permís! I jo vaig llegir els meus versos i després va actuar l'Ovidi, però no hi havia permís. Entraren els representants violents de l'autoritat. Un rector es féu responsable i va discutir amb els guàrdies. El públic, dempeus, aplaudia. Eren unes allaus potents, era el poble, el poble de l'Horta, era un poble com un canyar, l'irat canyar de Pep de l'Horta.

LES OBRES COMPLETES: UN SIGNE DE NORMALITAT I MADURESA

Josep Antoni Fluixà, mestre i escriptor.

En les literatures dels països amb una llengua de cultura potent i amb el suport d'un estat en la majoria dels casos, és habitual que els grans escriptors, aquells amb una trajectòria més destacada i que són reconeguts per la seua qualitat, publiquen, ja en la vellesa, les seues obres completes, sobretot els poetes. Molts també, en vida no veuen aquest tipus d'edicions, però la societat del país on han viscut els fa l'homenatge de reunir la totalitat de les seues creacions literàries en una o diverses publicacions. Es tracta d'un fenomen que denota, sens dubte, la normalització d'una llengua i una cultura sentida per la societat que l'envolta com a pròpia i digna de preservar i admirar.

Per contra, en les literatures que s'expressen en llengües minoritzades dins del seu àmbit territorial, ja no resulta tan habitual la publicació d'aquests tipus d'edicions. Evidentment, per molts diversos motius. Per exemple, els escriptors i les escriptores que escriuen en aquests tipus de llengües tenen més dificultats per a professionalitzar-se i, en conseqüència, produeixen una quantitat no massa nombrosa d'obres. Alguns, fins i tot, ho són d'un únic llibre. I, per altra banda, no compten amb una indústria editorial potent capaç d'assumir el cost de la publicació d'una obra completa que siga rentable donada l'escassetat en molts casos de lectors i lectores.

En aquesta última situació, per desgràcia, és en la qual ens hem trobat durant molts segles els valencians i les valencianes. També els nostres veïns, els catalans i els habitants de les Illes Balears, si bé és cert que, sobretot, a partir de la Renaixença al segle XIX, a Catalunya començà a recuperar-se el conreu literari del català i, per tant, molt abans que nosaltres van començar a tindre una literatura i una indústria literària més normalitzada a pesar de la poca atenció que se li ha fet tradicionalment per part de tota la infraestructura estatal vinculada estrictament al món cultural castellà.

Per sort, pel que fa a la literatura dels valencians i de les valencianes escrita en la nostra llengua genuïna i autòctona, a partir dels últims trenta o quaranta anys, s'ha viscut un procés de normalització i reivindicació del valencià que està, a poc a poc, aconseguint fites molt importants. Ara ja podem dir que la literatura culta i de qualitat escrita en la nostra llengua no és la feta exclusivament pels escriptors catalans o pels de les Illes. A partir, sobretot, de la segona meitat del segle XX, tenim escriptors amb una qualitat literària important i comparable a la d'altres escriptors d'altres llengües europees. Escriptors i escriptores que es mereixen una bona edició de les seues obres completes. No obstant això, fins a fa poc relativament, no ha sigut fàcil disposar d'aquest tipus d'edicions.

Per exemple, el primer volum de l'obra completa de Joan Fuster aparegué l'any 1969 publicat per l'editorial catalana Edicions 62, un volum al qual van seguir altres al llarg de molts anys que no van arribar a la publicació de la totalitat de l'obra de l'assagista de Sueca. Una empresa que la mateixa editorial intentà de nou a partir de l'any 2002, ja mort l'autor, amb una nova planificació i estructura i de la qual se n'han publicat fins ara cinc volums que deixen encara una part important de l'obra fusteriana per completar. El poeta Vicent Andrés Estellés va veure publicat l'any 1972 el primer volum de la seua obra completa, en aquesta ocasió per l'editorial valenciana Tres i Quatre. Una edició que arribà als deu volums, però que quedà incompleta. Afortunadament, la mateixa editorial repregué no fa massa una nova edició de la poesia d'Estellés amb una planificació més lògica i que pràcticament ha reunit ja tota la seua obra a excepció, entre altres, dels seus llibres teatrals o narratius. D'Enric Valor i de Manuel Sanchis Guarner se n'han intentat també algunes edicions, però no ha sigut fàcil completar íntegrament la seua obra per l'extensió dels textos escrits.

Més sort han tingut, en general, els poetes, encara que molts, sobretot els anteriors a la denominada generació dels setanta, no han vist en vida agrupada la seua poesia en un o més d'un volum. Aquest és el cas, per exemple, entre altres de Carles Salvador o Carmelia Sánchez-Cutillas, l'obra completa poètica, en el cas del primer i general en el cas de la segona, han estat publicades recentment per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. No són els únics. La poesia de Llorente ha sigut reiteradament posada a l'abast dels lectors. D'altres escriptors més recents, com Maria Beneyto, disposen de la seua obra poètica en valencià reunida, gràcies a la Institució Alfons el Magnànim, que, en l'actualitat, podem considerar essencial per a la proliferació d'obres completes d'autors valencians que estem vivint i gaudint en els últims anys.

Però abans hem de destacar la publicació per part d'algunes editorials comercials de l'obra poètica d'alguns dels escriptors destacats de la generació dels setanta i també d'alguns de generacions posteriors. Tres i Quatre, per exemple, ens oferí l'any 1988 la poesia de Salvador Jàfer, Produccions Ansietat (1970-1988), i l'any 1999 l'obra poètica completa de Manuel Joan i Arinyó, Plany de l'home llop. Edicions 62, l'any 1991, reuní la poesia de Josep Piera en un sol volum: Dictats d'amor (Poesia 1971-1991). També aparegueren a Denes Editorial / Edicions de la Guerra els poemes reunits de Marc Granell, l'any 2000, i d'Antoni Ferrer, l'any 2006, publicacions a les quals no podem deixar de citar la magnífica edició de l'obra de Lluís Alpera, titulada Ulisses i la mar dels Sargassos feta per Onada Edicions. Més recentment, altres editorials, com Carena o Lletra Impresa, han publicat la poesia completa de Josep Mir, Rellent (1977-2019), i Antoni Prats, Vora l'esfinx. Obra poètica (1981-2021), respectivament.

Dit siga tot, sense cap voluntat exhaustiva, perquè, potser, em deixe alguna obra per citar.

Però, sobretot, l'acció de les editorials privades s'ha vist reforçada molt satisfactòriament per l'acció decidida de la publicació institucional portada a cap, bàsicament, per la Institució Alfons el Magnànim de la Diputació de València, encara que també l'Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert ens proporcionà l'Obra poètica completa d'Emili Rodríguez-Bernabeu, l'any 2017. A les publicacions de la Institució Alfons el Magnànim, editorial finançada amb diners públic, li devem l'auge de l'edició d'obres completes en els últims anys. En pocs anys, ha publicat l'obra completa de set poetes valencians de destacat prestigi: Marc Granell en 2017, Josep Piera i Jaume Pérez-Montaner en 2018, Teresa Pascual i Antoni Ferrer en 2021, Joan Fuster en 2022 i Anna Montero en 2023. Obres a les quals hem d'afegir l'encertada publicació de l'Obra narrativa completa d'Ernest Martínez Ferrando, un autor que convindria tenir sempre present perquè, sens dubte, és el millor narrador valencià de la primera meitat del segle XX i mereix estar al costat dels nostres millors clàssics contemporanis.

Més difícil és, per raons òbvies de quantitat, editar les obres completes d'altres gèneres. Per això mateix, és molt digne de destacar l'esforç que la Institució Alfons el Magnànim ha fet a l'oferir-nos l'obra completa d'un assagista com Josep Iborra, mort l'any 2011, i de dos autors teatrals: Manuel Molins i Rodolf Sirera. L'obra del primer suposa un dels fets culturals i literaris més rellevants dels últims anys. Recull una gran part de l'obra publicada per Iborra, però també molta que l'autor havia deixat inèdita en els calaixos i que, gràcies al seu fill Enric Iborra, s'ha pogut recuperar. Els quatre volums publicats fins ara porten per títol Una literatura possible 1 i Una literatura possible 2, publicats l'any 2021, Diari 1965-1977, de 2022, i El vici de la introspecció, de 2024. Amb aquests llibres es fa imprescindible ressituat l'obra d'Iborra en el context literari de la seua època per assignar-li un lloc d'honor entre els grans escriptors valencians de la segona meitat del segle XX.

Menció a part, evidentment, mereix l'edició de l'obra dels nostres autors teatrals més destacats de la literatura contemporània. El Teatre complet de Manuel Molins s'ha publicat en tres volums, als quals se li ha afegit un quart que reuneix tots els textos teòrics i assagístics de l'autor. El primer s'inicià l'any 2019 i en 2020, 2021 i 2024 s'han publicat els tres volums restants. L'obra de Rodolf Sirera, Teatre complet, s'ha publicat en dos volums en 2024 i conté, de moment només les obres escrites en solitari, però queda pendent l'edició de les obres que Rodolf ha escrit amb els seu germà Josep Lluís Sirera, mort el 2015. Per sort, cap de les dues edicions són, de moment definitives, perquè tant Manuel Molins com Rodolf Sirera són dos autors vius i ben actius que encara ens poden oferir noves obres. Dos autors que, si en comptes d'escriure teatre, escrivien narrativa o poesia, figurarien en tots els llistats de candidats per a obtenir els millors premis honorífics de la nostra literatura i cultura.

En qualsevol cas, celebrem la proliferació en els últims anys de la publicació de l'obra completa dels nostres escriptors i escriptores de més prestigi i qualitat. Espere, en aquest sentit, que la línia encetada per la Institució Alfons el Magnànim continue en la mateixa senda i que, en els pròxim anys, puguem celebrar l'edició d'obres d'altres autors i autores. A hores d'ara, afortunadament, qualitat no ens falta i comptem amb escriptores i escriptors d'una llarga trajectòria. L'edició d'obres completes és, sens dubte, un signe de normalitat, però, sobretot, de maduresa. Com a lectors i lectores no ens ho podem perdre.

SER POBLE

Pau Alabajos, cantautor.

Potser una de les frases més repetides en el marc de les commemoracions del centenari de Vicent Andrés Estellés és que el de Burjassot era, és i serà “el poeta del poble”. Estic absolutament d'acord amb aquesta asseveració, com no podia ser d'una altra manera: Estellés s'autodefineix com “un entre tants”, que vol dir, en altres paraules, que es dilueix en la col·lectivitat. Que el fet de ser considerat un poeta nacional, un inequívoc referent cultural, no el converteix en part d'una elit situada en un plànol superior de la piràmide social. Almenys, això és el que es desprèn d'aquesta declaració de principis, que es reitera en altres poemes on s'identifica com a orgullós integrant de la classe treballadora. “Venies d'una família de forners / i a tu t'agradaria ser forner, com els teus”.

El compromís cívic i polític del “fill del forner” va fructificar en diversos poemes i poemaris que denunciaven els abusos de la dictadura franquista i les repressions quotidianes d'una llòbrega postguerra. Allò que Estellés no podia publicar en el diari en què va treballar una cabassada d'anys, Las Provincias, perquè hi havia un senyor vestit de negre amb unes tises, preparat per a esporgar els seus textos de tota opinió crítica contra el règim; allò que no podia divulgar des de la seua redacció, va vehicular-ho a través d'una literatura valenta i rebel, que va esclatar a principis dels anys setanta, quan les autoritats franquistes van passar a comportar-se d'una manera més permissiva amb les expressions culturals, atés que ofegar sistemàticament la llibertat d'expressió de la ciutadania no era una actitud homologable a les democràcies europees a les que el règim pretenia assimilar-se. No debades, l'Espanya franquista, onejant l'estanquera amb el pollastre, va a entrar a formar part de l'Organització de les Nacions Unides l'any 1955, amb la pàtina de validació que això implicava, a l'hora de seure a la taula amb altres estats que no carregaven amb un genocidi a les esquenes i que, per contra, podien traure pit d'unes certes garanties democràtiques.

Amb la defunció del *caudillo* el 20 de novembre de 1975, acabà la dictadura, però no va desaparèixer el franquisme, ni de bon tros. El maldestre i incomplet procés anomenat “transició” va implicar moltes renúncies i exigia de fer els ulls grossos a nombroses injustícies i discriminacions, algunes de les quals són el pa nostre de cada dia. Encara avui no s'han jutjat els crims contra la humanitat de la dictadura ni s'ha creat una comissió de la veritat perquè les famílies de les víctimes obtinguen justícia i reparació. I no només això: podem afegir a l'inventari de greuges la continuïtat de moltes de les institucions del franquisme com ara el Tribunal de Orden Público, que es va convertir, de la nit al matí, en l'Audiencia Nacional. I no cal parlar del 23F, que va demostrar en vint-i-quatre hores esfereïdores com de podrit i d'agafat amb pines estava el projecte de la nova Espanya democràtica.

Enguany he escoltat un grapat de vegades recitar el poema “Propietats de la pena” en diferents actes commemoratius del centenari del naixement d’Estellés i no puc deixar de pensar que aquell “assumiràs la veu d’un poble / i seràs per a sempre poble” parlava d’un compromís cívic davant la tirania d’un sistema totalitari i profundament injust. Però no deixava de ser també un avís per a navegants, una interpel·lació a aquells aspirants a governar el nostre país, perquè no oblidaren que prioritzar altres interessos per sobre dels de la ciutadania significaria traïr el poble.

Això és, ni més ni menys, el que va passar el fatídic 29 d'octubre de 2024: que un grapat de càrrecs electes, amb les seues respectives responsabilitats polítiques, no van protegir el poble, perquè van anteposar-hi altres prioritats. El despropòsit va començar el 2023 quan la dreta extrema i l'extrema dreta, nous inquilins de la Generalitat, decidiren pactar l'eliminació del servei valencià d'emergències, un servei públic que hauria estat crucial en una tragèdia com la de la DANA. La cosa no va millorar el dia D, amb una roda de premsa indignant en què Mazón va relativitzar el perill d'inundacions, suggerint que a les 18h ja hauria acabat tot. Després vingue el dinarot d'El Ventorro i la desaparició del mapa del nostre Molt Honorable President. L'avís EsAlert arribà als mòbils a les 20:11 de la nit, quan moltíssimes persones ja estaven amb l'aigua al coll, literalment. Tot això demostra que l'actual govern valencià és una titella de la Patronal, ja que va decidir enviar el missatge d'emergències una vegada els treballadors i treballadores havien finalitzat el seu horari laboral. No té altra explicació: amb les dades en la mà, eren plenament conscients que l'augment exponencial de litres per metre quadrat durant tota la vesprada només podia acabar com va acabar, amb una tragèdia humanitària, amb 223 morts comptabilitzats i un llistat dolorós de desapareguts. ¿Per què he iniciat el paràgraf citant Estellés i, més concretament, el seu poema més conegut? Doncs perquè, si n'hi ha alguna cosa positiva que podem traure d'aquesta catàstrofe, alguna cosa a la que aferrar-nos com un ferro roent, és que la gent jove va liderar la neteja del fang dels pobles afectats, van ser els primers a posar-se roba de feina i començar a treballar, braç a braç, amb els veïns i veïnes que ho havien perdut tot. Durant aquestes duríssimes setmanes hem sigut poble, absolutament poble. I després de "vetllar tota la nit", hem eixit a les places i als carrers per denunciar que el govern de Mazón té les mans tacades de sang. Ara és el moment que els responsables assumisquen les seues responsabilitats i que se'n vagen a casa, d'on no havien d'haver eixit mai.

PER SER UNA BONA VALENCIANA O VALENCIÀ EL QUE HA DE SER ÉS...

Andreu Valor, cantautor.

Em pregunte que podem fer per fer-nos la vida un poc més amable. El meu epicentre vital és la gent que estime però el tauler de joc, on m'identifique, on els meus somnis prenen partit, on em sent arrelat, i d'aquesta llavor brota allò que soc, és la meua terra.

Davant els rebutjos, atacs, menyspreus i odis... a una cultura com la nostra, davant la tristesa que suposa estar sempre amb els mateixos conflictes, davant l'autoodi que provoca una incertesa sense precedents... volem ser bons/es valencians/es? Llavors cal ser bona gent, cal estimar.

Estimem la diversitat, estimem les cultures, estimem les llengües, estimem l'arrel, estimem l'essència de ser poble, estimem tradicions, història, gastronomia i festes que ens identifiquen... No siguem com qui falta constantment a la sensibilitat de tot el que suposa ser valencià. No té sentit menysprear allò que som. Portem segles amb el mateix drama. Defensem la nostra llengua perquè no ens deixen viure en pau. Però no siguem iguals. Som un poble obert, tolerant, acollidor...i aquesta autenticitat és la millor senya d'identitat i té un sentit: existir! La perseverança i estima per cuidar l'essència d'aquesta identitat és la millor demostració! Tota cultura ha de ser plural, rica, respectuosa però també respectada i la millor manera de fer-ho és estimar la cultura que som i llengua amb la que somiem. Nosaltres no imposem, hem patit i patim el rebuig constant de qui se n'ha volgut aprofitar sempre del que som capaços d'aportar com a poble.

Quan arriben aquestes efemèrides hem de ser conscient que hui és un dia per adonar-se'n de que l'única manera de dignificar el nostre futur és estimar més fort que qui voldria fer desaparèixer la nostra història.

Comence de nou: Per ser bona valenciana o bon valencià el que has de ser és bona gent. La resta va sol, però es troba a faltar l'empatia com a valencià/na en moltes coses i és que allò nostre no té preu, doncs darrere de tot el que ens identifica com a poble estem cadascú/na de nosaltres amb les nostres personalitats. Si perdem l'origen perdem allò que som. No té sentit. Convivim amb respecte però treballem per cuidar-nos!!!

ESCOPINYADES DE LLUNA

Joan Olivares- Professor de matemàtiques i escriptor.

No havia vist mai una casa com aquella, amb tantes finestres i tan ben disposades: simètriques, alineades, equidistants, ornades de filigranes, solemnes i misterioses . L'avi caminava decididament cap al porxe de columnes estilitzades, l'avia i jo el seguïem disciplinadament a un parell de passes. En la porta principal ens rebé un senyor amb uniforme de botons, gorra de plat i un ull térbol. Em va fer un pessic a la galta i em digué Roget. M'agradava que em digueren Roget, però aquell ull mig emblanquinat em feia una miqueta de por. Pujàrem unes escales amb barana de caragols i passamans lluent. L'avi duia la maleta grossa, l'avia el fardell de roba i jo el cabasset de palma. A l'amplíssim corredor del primer pis hi havia portes i a totes dues mans i jardineres de ceràmica en les paret. En un racó, una làmpara amb vidres iridiscent penjava sobre un tendur voltat de cadires de randa.

L'avi s'aturà davant la porta 123, va traure de la butxaca la clau que li havia donat el borni i la ficà en el pany. Entràrem en una saleta llarga i estreta. Sobre banc de pedra adossat a la paret del fons hi havia un foguer de querosé, una pica d'escurar i un escorredor amb escudelles. A l'esquerra hi havia dues portes i a la dreta, una pintura amb dues senyores vestides amb gasses i barret que contemplaven unes ruïnes antigues. L'avi va traure la petaca de la butxaca i rotllà un cigarret. L'avia posà aigua a calfar i començà a pelar unes creïlles. L'avi va traure fum pel nas abans d'explicar-me un acudit sobre les senyoretetes amb barret que no vaig d'entendre. Havent sopat, l'avia em ficà el pijama i m'acotxà entre els llençols. Bona nit, va dir sense besar-me. Les estalviàvem molt, les besades, no se'ns sollevaren les emocions.

Quan em vaig despertar, es veien uns filets de llum en la paret. Vaig trobar estrany que una finestra mirara a un corredor, però ja venia preparat per a veure coses estranyes . L'avia entrà i va dir bon dia. Si tenia intenció de besar-me, se la guardà en la butxaca del davantal. M'ajudà a vestir-me, em pentinà amb l'escarpidor de carei i em torcà la cara amb una tovallola humida. A taula, l'avi es prengué una pastilla d'Urodonal i féu un glop del tassó de malta. Vaig rebutjar-ne una culleradeta amb petit gest de fàstic i ell somrigué severament. L'avia m'acostà un got de llet amb cola-caó i un tall de coca. L'avi es va traure la petaca de la butxaca i rotllà el seu cigarret. A la porta de l'hotel (per si encara no sabíeu que això era un hotel), ens aturàrem amb el senyor de l'ull térbol. Em digué Roget i em féu un pessic a la galta. L'avi i ell s'estigueren una estona parlant seriosament. No era d'acudits i rialles fàcils, l'avi, tret de la broma de la malta i una altra sobre Chaplin i les dones joves que vaig entendre fins que ja de major hi vaig pensar. L'avia s'entretenia parlant amb una senyoreta de cara redona i còfia de randa, i jo mirava, en l'aparador de souvenirs, una navaixeta amb lletres daurades: recuerdo de Bellús.

A la porta s'aturà un cotxe negre. En baixaren una senyora molt ufana i una xiqueta amb trenes de panotxa i cara pigallosa. La mirada de la xiqueta em va fer vindre un calfred. La senyora passà sense saludar. L'avi s'acostà al senyor de l'ull i li demanà qui era aquella dona tan estirada. Una d'Alginet, respongué el borni, i féu un intent de tancar l'ull bo que devingué una carassa monstruosa. Alginet, pensava jo, quin nom tan estrany.

A l'altra banda de la carretera hi havia el jardí. No era un jardí petit com el de la senyora Amparito Romaguera, sinó un jardí gran com el del senyor Pere Gil, pagat amb els diners de l'estraperlo. Amb les seues terrasses amb gespa, balustrades sinuoses, caminets laberíntics, parterres elevats, arcs amb flors de color, arbustos ufanosos, arbres exòtics, bancs ornamentats, senyores i senyors que xarraven, un home amb un bastó, un jove amb un gos de pels rissat, dues senyoretes amb para-sol agafades del bracet. L'avi i l'àvia van seure en un banc de ferro, i jo em vaig quedar dempeus, mirant-ho tot amb gran meravella dels meus ulls.

Va aparéixer la xiqueta de les trenes del color panotxa, amb aquelles galtes pigallades i aquella mirada que em feia picoretes en la panxa. M'hi vaig acostar amb l'esperança que es fixara en mi. Ella s'agafà la falda i va saltar sobre un petit parterre. S'hi ajupi i collí una floreta de color blanc i groc. L'olorà intensament, girà els ulls a dreta i esquerre, mussità alguna cosa i alçà el cap al cel. Tota seriosa, se m'acostà i em demanà com em deien. Tal i tal, li vaig dir. Jo, Magdalena, féu ella, i besà la flor i me l'acostà als llavis. I de seguida m'agafà la mà i em féu córrer al seu costat. Corríem i saltàvem, i ens aturàvem i collíem flors blanques i grogues, i les llançàvem a l'aire i queien en un rierol amb ànecs de plomes lluent i el coll verd. Ella s'amagà rere la soca d'un pi i em reptà a agafar-la. M'hi vaig acostar, i quan pensava que la tenia, s'enfila en una barana de pedra, salta a l'altre costat i desapareix rere uns arbusts.

A la nit, l'àvia m'acotxà entre els llençols i em digué bona nit. Enmig de la foscor, se'm va aparéixer el rostre pigallat de Magdalena i vaig sentir calfreds en l'esquena i picoretes en la panxa. Ella va fer un gest d'agafar-me amb les mans i jo estirava els braços fins que la vaig tocar amb les puntes dels dits. Tenia la pell suau i càlida, i una mica humida. M'hi vaig acostar i vaig ensumar-li les trenes, feien olor de mandarines acabades de collir i de la colònia de la senyora Pura, la del senyor Pere Gil. Sentia una estranya felicitat i unes ganes enormes d'abraçar-la. Ella muntà en un núvol blau i desaparegué entre els arbres.

Vaig obrir els ulls i tot estava fosc, només els filets de llum de la finestra. Em vaig ficar el jersei sobre el pijama i vaig eixir de l'habitació. No hi havia ningú a la saleta. Ni a la cambra dels avis. La porta de l'apartament estava tancada amb forrellat. Vaig sentir uns cops en la paret i em van vindre al cap l'home de l'ull i la dona d'Alginet. Vaig anar a la meua habitació, vaig obrir la finestra i vaig saltar al corredor.

Al final de tot hi havia un rètol que deia: hidroteràpia, i una fletxa que assenyalava unes escales descendents. En vaig davallar uns quants escalons lentament, recolzant-me en les parets. De baix venien uns sorolls estranys, com una mena de bombolleig i unes veus reverberants. L'atmosfera s'anava fent més i més espessa. Les veus cessaren de sobte i només sentia el soroll de l'aigua, un gran doll que es precipitava sobre un bassal. Al fons hi havia un corredor mig fosc, amb desnivells i escales laterals i amb obertures per on eixien bafarades blanquinoses. Vaig ficar el cap en la primera porta i vaig veure una senyora guaixada amb unes mamelles blanquíssimes i commovedores. Ella va cridar i jo em vaig espantar i vaig tornar-me'n escales amunt.

L'edifici semblava buit, abandonat. A la porta principal, tampoc no hi era el senyor de l'ull. Al jardí hi havia una llum borrosa. Un senyor amb barret de palla i pantalons a mitjan canella ruixava amb una mànega. Al seu costat, Magdalena collia floretes blanques i grogues. De seguida em va fer un gest amb els braços, es girà i caminà apressuradament cap a al jardí. La vaig seguir. Ella trespava entre els arbusts i els matolls fins que arribà a un gran clar entre pins. Se situà al bell mig i assenyalà a terra. M'hi vaig acostar. Hi havia un redolí de color plata amb incrustacions iridiscent i reflexos daurats. S'ajupí, hi passà les puntes dels dits i se'n fregà els llavis. Si trobes una escopinyada de la lluna, pots demanar un desig, digué. Em besà a la boca i per un moment vaig sentir que s'obrien les portes del cel.

Ens havien buscat per tot l'hotel. L'home de l'ull térbol, , la senyora tan ufana, el jove del gos, les senyoretes amb para-sol, la dona de les mamelles commovedores, la de la còfia. L'avi i l'àvia feien tan mala cara que no vaig gosar explicar-los tot el que m'havia passat. Ni, menys encara, les meravelloses propietats de l'escopinyada de la Lluna. Ells tampoc no em van dir per què m'havien deixat sol, ho vaig deduir jo solet quan, anys després, vaig trobar en el diccionari escolar la paraula hidroteràpia i vaig saber les propietats de l'Urodonal. Aquella mateixa vesprada vam tornar-nos-en a casa. A Magdalena no la vaig tornar a veure mai més, però aquell bes no l'he oblidat mai. D'ençà d'aquell dia, sempre que vaig al bosc mire atentament per si apareix una escopinyada de la Lluna. No havia tingut sort fins que fa unes setmanes, Lola descobrí un cercle misteriós en una pinada i em demanà: Avi, què és això? Em van venir uns calfreds a l'esquena i unes picoretes en la panxa, i de seguida vaig formular un desig. Després li vaig explicar, a la meua néta, la meravellosa història de Magdalena i les escopinyades de la Lluna. Li va agradar tant que em va demanar que l'escriguera.

Així s'hauria acabat la cosa si no arriba a ser que fa unes setmanes, em truca un amic i em demana una col·laboració per a la revista Algoleja. D'Alginet. El meu desig s'estava començant a complir.

Estimada Magdalena, soc Tal i tal i he trobat una escopinyada de la Lluna. Per favor, quan lliges aquest missatge telefona'm al 836007227.

ALGINETINS AL MON

Nuria Garcia Iranzo

Tècnica de projectes de desenvolupament comunitari a Lesbos, Grècia.

En la dècada dels 20 anys, Nuria ha viscut a diferents països d'Europa per motius de treball i també d'estudis. Va ser a la seua estada a Irlanda quan començà a treballar de manera professional amb dones afectades per la violència de gènere, trobant que algunes d'aquelles que necessitaven allotjament d'urgència eren persones migrants.

La migració ha sigut una temàtica que l'ha causada un gran impacte, per això va decidir fer els seus estudis de màster sobre la migració internacional a l'Universitat de València. Com a part del programa, va cursar el segon any entre Paris i Lille, al nord de França. Amb les relacions que va anar fent durant aquest any, Nuria va veure l'oportunitat de crear un projecte que ajuntara dos camps que l'apassionen, la integració social de persones migrants i la permacultura. Aquest projecte es va fer realitat el passat setembre com un curs de formació per a treballadors de la joventut, en el que se explorava el tema de la migració en l'actualitat i les ferramentes que ens proporciona la permacultura social per a fer les nostres comunitats mes acollidores.

A l'actualitat, Nuria es coordinadora a una ONG a Lesbos (Grècia). Aquesta illa es coneguda per ser una porta d'entrada a territori europeu per a les persones del Orient Mitjà i Àfrica que, fugint de les guerres i la falta de llibertat i oportunitats, busquen refugi en aquestes terres. La seua llavor amb la ONG té lloc a un hort intercultural on es cultiva fruita, verdura i herbes medicinals. A part de aquestos bens materials, també es cultiva l'esperança, les connexions amb les persones i la natura i la salut física i mental. Sense cap dubte, aquesta es una experiència professional i de vida molt enriquidora.

A CAU D'ORELLA

Vicent Baldoví

Guanyador del XI Concurs de Poesia Villa d'Alginet Poeta Jaume Escrivà.

M'aclame a tu,
al fill del forner,
al poeta del poble
a l'amant de tota la vida.

No hi havia a València
una poesia tan propera,
tan exquisida com la teua
per a ser recitada a cau d'orella.

Seràs la llum, seràs la paraula viva,
seràs la flama, la flama que encén
a tot un poble en moviment,
seràs la clau que obri tots els panys
contant la historia a un nen del veïnat,
a l'amic del cor, de l'anima, al de veritat.

Cantates d'amor, de sexe, de realitats,
de la vida, del sofriment, de la mort,
amb un cant joiós d'alegria als pobles,
un home que riu i plora amb el poble
formant part d'un testament mural
bevent dels versos d'un llibre de meravelles.

El teu nom i el meu nom
esbossats en una rosa de paper.
I no tot serà silenci,
cridarem a tota veu
els secrets ben guardats
d'uns amants apassionats.

La meua xiqueta és l'ama,
surts al corral i jugues,
oh, criatura dolcíssima,
ets tan bella i delicada.

Però de vegades també hi ha penes,
hauria volgut veure't créixer en vida,
i ara que jaus dormida
et cantaré una cançó de bressol.

La vida i la mort
són un breu destí.
La vida, conscient del seu valor,
s'esmuny lentament entre els dits,
la mort vindrà una nit qualsevol,
aleshores no som ningú
... poseu-me les ulleres.

L'Ovidi fa un cant a Isabel,
Pau Alabajos dona ritme
a un Testament Mural,
la complicitat d'Andreu Valor
i l'esperança de contraban,
de les emocions en forma de cançons.

Assumirem la veu del poble,
del poble on et van parir,
ple d'esperança, d'alegria,
amb la complicitat dels veïns,
amb aquelles cases de poble,
amb la llimera i el gesmil al corral,
i com ací em pariren, ací estic
ací vos ho conte i ací vos ho dic.

Ja he dit massa coses i no em penedisc,
perquè als teus poemes jo m'enganxat,
em regalen emocions i pensaments
que em fan viatjar inexorablement en el temps.

He volgut fer aquest poema
amb paraules vives i amargues,
hi haurà qui com jo escriurà versos
i mai no passaré de ser un aprenent.

Els meus insignificants versos,
sempre amb dubtes i indecisions,
amb fragments que esborre
que rectifiqui a cada instant,
que no estic segur de la seua vàlua,
però encara soc ací, com veieu,
perquè vindrà aquell dia
que de segur ho podrem tot.

I com decididament hauries fet tu
encara vull satisfer el meu desig,
el desig de continuar escrivint,
atreuint-me a expressar el que sent.

Així soc, un entre tants...

RECORDE

Alba Fluixà Pelufo, artista plàstica, gestora cultural i poetessa.

A totes les persones que han patit la brutalitat de l'aigua.

El fang, la pluja, el fang, els carrers plens de fang,

l'aigua, l'aigua caient, a dolls, de les teulades;

[...]

He plorat molt. He vist coses. He plorat molt.

Vicent Andrés Estellés

Recorde una riuada.

Tornar a casa de la guarderia

de nit i en un tot terreny

per carrers plens d'aigua.

Recorde els braços àvids de ma mare.

Recorde jugar amb plastilina,

assegada sobre una taula,

mentre l'aigua es passejava per la classe.

Recorde històries de rius i pantanades,

de fotos perdudes i de records banyats

i taulells de ceràmica que diuen:

«Fins ací arribà l'aigua».

Recorde coses. He viscut coses. He tingut por.

Seguim tenint por de la pluja

i d'un riu devastador i salvatge

que no es deixa domesticar.

Viurem coses i seguirem vigilant-lo

i tindrem el fang sempre al cor,

però el netejarem i refarem l'estima

per aquesta terra incerta i bella.

EL NOM DE LA NOSTRA TERRA: PAÍS VALENCIÀ, ARA I SEMPRE!

Ferran Roig, mestre.

Des de l'associació cultural Algoleja, volem retre un sentit homenatge a totes les persones que al llarg de la nostra història, han reflexionat sobre la nomenclatura més adient al poble valencià. Aquesta qüestió, la del nom, s'ha emprat massa vegades per sembrar la divisió entre els valencians i guanyar els vots de l'animadversió al veí. Aquesta conflictivitat, que com veurem no ha existit en èpoques passades, ha arribat a enfrontar companys, familiars, veïns, ... Perquè un poble unit, és un poble fort en les seues reivindicacions. Una societat dividida, no prospera, s'estanca i queda ancorada en el conflicte.

L'origen d'aquesta discussió està en l'homonímia del substantiu que s'empra: Regne de València, província de Valencia, ciutat de València. Quan la ciutat s'apropia del nom de tot el territori, afavoreix la dispersió provincial. El nom de la col·lectivitat com a València, crea susceptibilitats en castellonencs i alacantins. Arriba un moment en aquest procés que la ciutat i l'horta del voltant condensa les essències de la valencianitat, creant un imaginari col·lectiu (la barraca, el Miquelet, la llauradora, la paella, les falles, ...) uns tòpics que res tenen a veure amb la riquesa geogràfica, econòmica, històrica i cultural del nostre territori.

Una vegada desaparegut l'antic Regne de València, una part de la societat valenciana, vinculada a la intel·lectualitat es planteja recuperar un terme que representara i acollira la riquesa i varietat dels trets particulars, que totes i tots pogueren sentir-se valencians.

Des del nostre col·lectiu proposem informar-nos amb serenitat i rigor per poder posar llum en el procés de la nostra identitat com a poble. Sols des de la calma i el diàleg podem arribar a un consens.

Primer analitzem les diferents nomenclatures que han anat sorgint al llarg de la nostra història com a poble.

La primera i molt estesa en el temps, ha estat la de Regne de València. Aquesta és la denominació d'una nova entitat política creada per Jaume I, dotant-la d'un sistema institucional i polític propi. Aquesta decisió del rei, tenia per finalitat guanyar força front a la noblesa catalana i aragonesa que lluitava per erosionar el poder reial en benefici propi. Amb la desfeta d'Almansa aquesta entitat política desapareix "por justo derecho de conquista". El Reino de Valencia quedarà com a demarcació administrativa en mans de Castella.

La primera i molt estesa en el temps, ha estat la de Regne de València. Aquesta és la denominació d'una nova entitat política creada per Jaume I, dotant-la d'un sistema institucional i polític propi. Aquesta decisió del rei, tenia per finalitat guanyar força front a la noblesa catalana i aragonesa per erosionar el poder reial en benefici propi. Amb la desfeta d'Almansa aquesta entitat política desapareix "por justo derecho de conquista". El Reino de Valencia quedarà com a demarcació administrativa en mans de Castella.

Durant el s. XIX i principis del s. XX apareix el terme Región valenciana que tornarà a revifar amb el franquisme. Aquesta terminologia va lligada a la divisió de l'estat espanyol en províncies durant la regència de la reina Mª Cristina de Nàpols. El ministre Javier de Burgos fa una nova distribució territorial de l'estat espanyol el 1833. Aquest és un procés amb canvis significatius. El 1836 Villena i Sax s'incorporen a la província d'Alacant i el 1851, Requena i Utiel passen a València. Aquesta nomenclatura culmina posant nom a l'"Exposición Regional Valenciana" i al conegut himne, és l'any 1909. Pere Mª Orts i Bosch (historiador i erudit valencià) ens parla de les sensibilitats socials que va despertar aquesta nomenclatura:

"... el terme "región" no va agradar, perquè la "región" depèn d'alguna cosa superior (...) En arribar la II República, va aparèixer el partit "Derecha Regional Valenciana" amb Luis Lucia, Emilio Attard, mon pare i altres, es planteja aleshores com anomenar el Regne de València que ja no existia. Llavors eixa "Derecha" va adoptar la denominació País Valencià (...) S'acceptà, però en acabar la Guerra Civil, a la ràdio i a la premsa sempre es deia "Levante español" o "Levante feliz".

Aquesta nova denominació era una manera de minar la identitat i la unió dels valencians. Era una designació geogràfica imaginada des d'un centre. A més a més oferia una inexactitud geogràfica (Múrcia i Albacete també hi formaven part). D'altra banda, la nostra tradició local identifica el terme "Llevant" amb la zona ribera del Mediterrani oriental. Per embolicar-ho més encara, apareix el terme "Sureste español" unint comarques d'Alacant a Múrcia i Almeria. Era tota una operació política: una qüestió de noms no resolta, dificulta qualsevol intent polític d'unir els valencians i valencianes en un projecte comú.

El terme oficial actual és "Comunitat Valenciana". Com arribarem a l'adopció d'aquesta nomenclatura? Cal assenyalar que el plenari del Consell Preautonòmic del 1977 presidit per Josep Lluís Albinyana, es reuní a Benicàssim i aprovà per consens la denominació "País Valencià" per al territori. Però quan aquesta proposta arribà al Congrés dels Diputats de Madrid amb majoria absoluta de la dreta, es trencà el consens en desvincular-se la U.C.D. de l'acord de Benicàssim. Es proposà canviar la bandera i la nomenclatura de País Valencià per la de Regne de València. El P.S.O.E. forçà una solució de compromís amb la U.C.D. a través del diputat Emilio Attard pel qual es substituïa Regne de València per Comunitat Valenciana. Els altres termes quedaven relegats al preàmbul de l'Estatut d'autonomia del 1982.

Després d'esbrinar les diferents nomenclatures, se'ns planteja una qüestió: El terme País Valencià, va estar emprat alguna vegada en la nostra trajectòria històrica com a poble o va ser fruit de la invenció d'algun catalanista desestabilitzador?

És hora de retre homenatge a tota una generació d'intel·lectuals enamorats del nostre territori, de la nostra història. Parlem de Felip Mateu Llopis, Antoni Igual Úbeda, Josep Giner, Joan Fuster Ortells i tants d'altres que amb les seues investigacions ens han aportat textos ben aclaridors sobre aquesta terminologia.

Encetem el primer testimoni en la Baixa Edat Mitjana. És impactant la reflexió de Francesc Eiximenis (frare gironí que estudià a Oxford i París, que va viure vint-i-sis anys a València). El 1383 escriu per als jurats de la ciutat de València el "Regiment de la cosa pública" on recull el terme "poble valencià" donant-li dignitat i identitat com a poble dins la Corona d'Aragó.

"...Per totes aquestes coses e raons ha volgut Nostre Senyor Déu que Poble Valencià sia poble especial e elet entre els altres de tota Espanya. Car com sia vengut e eixit, per la major partida, de Catalunya, e li sia al costat, emperò no es nomena poble català, ans per especial privilegi ha propi nom e es nomena Poble Valencià."

A les acaballes del s. XVII, quan encara és ben viu el Regne de València ens trobem l'ús de la nomenclatura País Valencià al llibre d'Agustí Bella, frare xatí que el 1699 publica "Vida del venerable y apostólico siervo de Dios el P.M.Fr. Agustín Antonio Pasqual, on diu:

"... A este tiempo nacieron en su abrasado corazón unos vivos quanto encendidos deseos de ir a las Filipinas a predicar el Evangelio a los infieles y sacarles de sus bárbaros errores, y padecer martirio por la Magestad Divina y aunque hizo muchas diligencias no lo pudo conseguir su cuidado, porque no le tenia el Señor destinado para apóstol de las Indias, sinó de nuestro País Valenciano..."

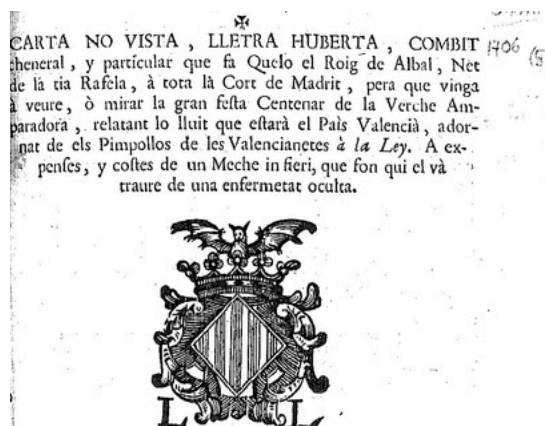
A més a més després de la desfeta d'Almansa i ja desapareguda l'entitat política del Regne de València, trobem més textos que empen aquesta nomenclatura.

El jesuïta Tomàs Serrano publica el 1762: "Fiestas seculares con que la coronada Ciudad de Valencia celebra el tercer siglo de la canonización de su esclarecido hijo y ángel protector san Vicente Ferrer, apóstol de Europa." I diu així:

"...Llegado pues, el dia de san Pedro del año 1555 resolvió mostrar su gratitud el cielo con unes fiestas, quales no se huviesen en Valencia visto, desde que puso pie en el País Valenciano la religión..."

"... Ya no arqueaba las cejas al leer en nuestros autores número tan copioso de milagros, que Dios en todos los tiempos havia obrado en el País Valenciano: considerava que este era el país favorecido de la Religión..."

El 1943 J. Ribelles Comín publica "Bibliografía de la llengua valenciana" on recull un romanç datat el 1767 que porta per títol:

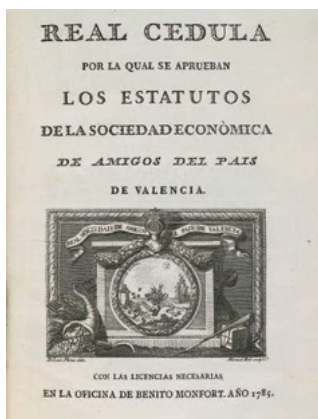

"Carta no vista, lletra huberta, combit cheneral y particular que fa Quelo el Roig d'Albal, net de la tia Rafela, a tota la cort de Madrit, per a que vinga a veure o mirar la gran festa centenar de la Verche Amparadora, ulatant lo lluit que estarà el País Valencià."

Durant el s. XVIII van apareguts a tot arreu de l'estat espanyol les "Sociedades económicas de amigos del país" i en concret el 1776 es crea la "Sociedad económica de amigos del País de Valencia". En una de les seues publicacions es parla de sant Vicent Ferrer qualificant-lo de "...insigne hijo y grande amigo del País Valenciano."

També al Diario de Valencia (1804) pag. 208-209 núm. 44, apareix l'ús de la terminologia País Valencià:

"...El gremio de sastres dispone el adorno de un pórtico y claustro ... en cuyo centro se elevarà un arco triunfal, y su foro lo ocupará la Diosa de la Abundancia, Amaltea, simbolización con que los romanos figuraron la fertilidad del País Valenciano,..."

Aquests textos posen de manifest que durant els segles XVII, XVIII i XIX conviuen les dues terminologies (Reino de Valencia i País Valencià) fruit de la castellanització política i que en una societat no alfabetitzada s'empraven ja a nivell oral, la qual cosa fa que passen als textos escrits.

Però serà durant els anys trenta del s. XX amb la proclamació de la II República quan comença a utilitzar-se el terme País Valencià tant des de l'àmbit cultural i institucional com a nivell social (caixes d'estalvis, diaris, associacions, ...)

El 1933 es funda la “Caja de previsión social del País Valenciano” i el 1935 ix al carrer el periòdic “El País Valencià. Periòdic d'esquerra valencianista”.

El 1937 Francesc Bosch i Morata funda la “Biblioteca del País Valencià” i l’“Institut d'estudis valencians” amb la finalitat de difondre l'ús de les normes de Castelló i fomentar la investigació i conservació del nostre patrimoni.

A més a més el 4 de juny del 1937 es funda el “Centro de estudios históricos del País Valenciano” integrat dins la Universitat de València i amb la finalitat de crear una infraestructura cultural valenciana. Tenia quatre seccions: històrico-arqueològica, filològica, secció de ciències i secció d'estudis econòmics.

En aquest context de Guerra Civil apareixen moltes publicacions que empenen aquesta terminologia i a més a més la posen en valor i la clarifiquen. Cal assenyalar la publicació d'Antoni Igual Úbeda, “Històries del País Valencià” que a la pàgina 5 diu:

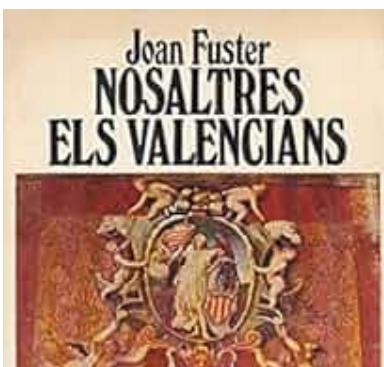
“...El territori que estenenent-se del Sénia al Segura i d'Almansa a la mar comprèn les tres províncies d'Alacant, Castelló i València, té prou personalitat geogràfica, econòmica i lingüística per a que es puga parlar d'ell com d'una entitat homogènia denominada País Valencià. Sols li manca una apropiada personalitat política...”

Aquestes dades són un testimoni del procés de normalització en la utilització del terme País Valencià, en aquest context és significativa l'aparició d'uns Premis musicals del País Valencià i el Premi literari del País Valencià.

Tot aquest progrés en la normalització del terme País Valencià serà frenat durant la II Dictadura. Com ja hem comentat abans, torna a emprar-se el terme Región valenciana, Levante español o Sureste español.

No obstant apareixen publicacions lligades al món de la universitat i de la cultura. És significatiu l'article que publica Miquel Adlert Noguerol el 1954: "L'actual literatura catalana al País Valencià" inserit en un volum d'homenatge a Carles Riba.

L'any 1962 és una fita significativa en el procés de retrobament amb la nostra identitat com a poble. Joan Fuster i Ortells inicia tot un seguit de publicacions que comencen a tindre una incipient acollida en la societat valenciana principalment a l'àmbit intel·lectual i a forces socials progressistes amb una consciència nacional. Tanmateix aquestes publicacions desencadenaren una campanya de persecució i pressió mediàtica dels sectors dretans més radicals.

S'inicia la "Batalla de València" que culminarà en la Transició a la democràcia. És en aquesta època quan es reprèn la normalització del terme País Valencià que ja s'empra a tot arreu i les publicacions cada vegada són més abundants:

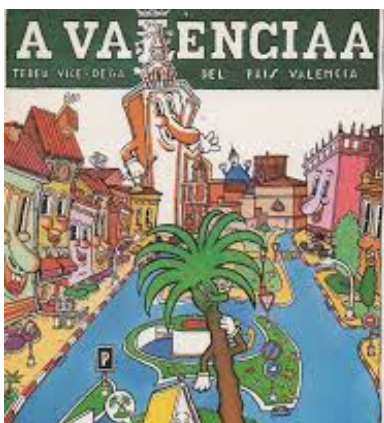
El 1970 Manuel Ardit publica "La inquisició al País Valencià". El 1971 es celebra el I Congrés d'Història del País Valencià. El 1973 Vicenç Rosselló i Emèrit Bono publiquen La banca al País Valencià. El 1977 Pere Mª Orts publica Història de la senyera del País Valencià i el 1978 Joan Reglà "Aproximació a la història del País Valencià".

A més a més els periòdics, el consell preautonòmic, partits polítics, sindicats, col·legis professionals, ... assumeixen aquesta nomenclatura sense conflictivitat. Fixem-nos en el programa electoral de la Unión de Centro Democrático del 1977:

"serà objetivo común y fundamental de todos los partidos coaligados reivindicar la restauración de la autonomía y autogobierno del País Valenciano, mediante la necesaria y ponderada descentración de poderes y descentralización de funciones que haga posible, con la debida ordenación de recursos económicos y sin perjuicio del equilibrio inter-regional, la recuperación de nuestra privativa identidad, en igualdad optativa para el resto de regiones, países o nacionalidades y según la forma y alcance que democráticamente se pronuncie el pueblo del País Valenciano mediante el correspondiente referèndum."

En el context de la Batalla de València i al crit de "no mos fareu catalans" el sector més radical de la dreta aconseguix que en el programa electoral del 1979 es torne a parlar del Reino de Valencia.

El 1982 l'editorial 3i4 publica un recull d'articles de Joan Fuster al voltant de la nomenclatura País Valencià, els seus estudis i reflexions han estat fonamentals en el recull i elaboració d'aquest article.

Ha quedat molt clar també que l'origen de País Valencià no ve de països i que és un terme ben arrelat en la trajectòria de la nostra història.

Pensem que l'ús del terme País Valencià és el més adient perquè com diu Fuster "... sota cada nom, hi ha un projecte, o uns projectes convergents d'articulació de la realitat valenciana.."

Comunitat no implica projecte de futur, no manifesta evolució, és un terme estancat, no entusiasma. Quan diem País Valencià estem parlant de la nostra terra i totes les persones i els seus projectes de vida que al llarg de la nostra història han lluitat per investigar, manifestar-se, cantar, dansar, celebrar, treballar, educar, fer art, ... sentint-se poble digne entre els pobles del món.

NÚM.6
ANY 2024

GRÀCIES

De nou, volem expressar el nostre agraïment als generosos mecenes que han possibilitat la publicació d'aquest contingut. Valorem profundament la vostra contribució i suport a les iniciatives locals d'Alginet, ja que sense aquest suport, no seríem capaços d'establir aquesta valuosa xarxa comunitària entre tots els veïns i veïnes. Amb la vostra ajuda, continuarem proporcionant els continguts que publiquem anualment, amb l'esperança que siguen del vostre interès. L'Associació Cultural Algoleta continua amb determinació, i confiem que ens acompanyareu en aquest esforç per connectar i enriquir la nostra estimada comunitat. Gràcies per ser part d'aquest viatge amb nosaltres.

Ajuntament d'Alginet
Regidoria de Cultura

